श्रीमद्भारत्युपाख्यभास्कररायदीक्षितेन

विरचितो

वैदिककोशः ।

वैदिकनिघण्टुना गीर्वाणमहाराष्ट्राङ्ग्लभाषासु विरचितेन सूचीचतुष्टयेण सहितः ।

रा. रा. नारायण बालकृष्ण गोडबोले इत्यनेन

जनस्थाननिवासिना बापू इत्यपरनामभृता

वे. रा. रा. विश्वनाथशास्त्री जोशी इत्यनेन च

सम्भूय संस्कृत ।

स च

शाके १८१० वत्सरे

मुम्बय्यां

निर्णयसागराख्यमुद्रायन्त्रालयाधिपेन मुद्रित ।

मूल्य ८ आणकाः ।

INTRODUCTION.

Without much preface we would place before the general public and the Sanskrit student and scholar in particular the following pages which are in our opinion calculated to be of some though not perhaps very great use to them. The plan and the arrangement adopted will, we hope, speak for themselves This much for us as joint workers or colleagues.

It would not be, I think, out of place if I offer to the readers a short account of the author, the materials on which the present edition of the Kos'a is based, and the occasion which induced us (I mean myself and Bâpû S'âstri) to offer this glossary to the public Ever since I became acquainted with Ṛiksamhitâ (and this was in 1876 when I thought of presenting myself at the M A Examination, but the thought, I must say, melted away owing to certain domestic misfortunes) it had struck me as it must have struck many others that a Vedic Vocabulary or Glossary and a Vedic Grammar were great *desiderata* These have been long felt My attention was first drawn to the Vedic Nighantu, one of the Upagranthas of the Rigveda, in 1876. I read and studied it and thought of publishing it But before, I said to myself, I took up the publication I must think if it would be useful to the Sanskrit student and the scholar in its present form I therefore thought and thought over the matter and did not come to the conclusion that I should publish it in its existing form until at last in May 1887 a friend and relation of mine one Mr. Chintâman Balwant Soman brought to me here a well-written manuscript bearing the name वैदिककोश. It covers pp. 1-20 in the

present edition. Mr. Soman placed the manuscript at my disposal and said that he discovered it in a satchel or Veshtana of an uncle of his and that I might use it if I thought it worth anything. I took it in hand and the old thought of publishing the Nighantu crossed my mind as I began to read it. It gave a definiteness to my plan and I began to work at the manuscript in right earnest with the assistance of Mr. Vis'vanâtha alias Bâpû S'âstri Jos'î of Nâsik, a young promising man, late student of the Sanskrit Pâthas'âlâ there. Mr. Vis'vanâtha has been with me for the last two years. He has been assisting me in my edition of the Mrichchhakatika which I have undertaken for the Bombay Sanskrit Series and which owing to unforeseen and uncontrollable difficulties I have not yet been able to finish but which I hope now soon to bring out. The assistance rendered by Mr. Vis'vanâtha is incalculable and invaluable. In fact, he has done everything connected with this edition. I only exercised a sort of general supervision and gave him directions in his work. I would therefore be content with taking to myself the credit, if any, of directing him. The alphabetical indices are his work, and these will, it is hoped, be useful to the student. The manuscript of this vocabulary or glossary as I have termed it (in verse after the much famed and known Ko'sa of Amarsimha) has been carefully collated with the Nighuntu and is corrected after consulting a very good Vaidika or Veda-reciter who was made to recite and see the proofs This was Mr. Anant Bhatta Phadake to whom my acknowledgements are due My acknowledgements are also due to the late Mr Gangâdhar S'âstrî Dâtâr of this place to whom I frequently went for consultation when the press copy was being written out and prepared and the text settled Mr. Gangâdhar S'âstri, I must candidly say, was good and kind enough to refer to the Nairukta Bhâshya whenever a difficulty arose before he gave us his opinion.

The present edition it will thus be observed is based on a single manuscript lent by Mr Soman Later on however Mr Gangādhar Sāstri was good enough to lend me a manuscript of the same in his possession He thought that he had one when we came to the second Kānda or Part of the work This manuscript was incomplete and contained Part II (द्वितीयकाण्ड) of the work only Mr Gangādhar Sāstri said that he had that much only with him for a number of years and he did not even hear and know that this was the second part of a complete work Mr Gangādhar Sāstri without any scruples or hesitation allowed us the use of his manuscript and this noble example is worthy of being followed by the old race of Sāstris It would have been much better had more Mss been available He gave us also the history of the author which is as follows —

"Mr Bhāskararāya was a great Vaidika and a learned Sāstri He was conversant with the Srutis He was very intelligent almost a prodigy of genius He was an inhabitant of Bida Singali and sojourned for a time in Poona though he spent a greater portion of his life at Benares He is said to have lived some 150 or 200 years ago He was some say brought to Poona by Parashurāma Bhāū Patavardhan who had a widowed daughter and whom he wished to get remarried Bhāskararāya was brought from Benares to give his verdict in favor of remarriage of widows or widowed girls

The following is a list of works that are traced to him or of which he is said to have been the author From some of these his date can be ascertained As may be seen from his works he has composed a good many works in connection with the Tantra literature He had taken upon himself or assumed the Diksha as his name भासुरानन्दनाथ given at pp 18 of Dr Bhāndārkar's Report for 1879/80 clearly shows —

1. Varivasyarahasya (S'ake 1710)
2. Kaulopanishadvyâkhyâ
3. Bhâvanopanishadvyâkhyâ
4. Mahopanishadvyâkhyâ
5. Tripuropanishadvyâkhyâ
6. Shyâmopanishadvyâkhyâ
7. Sankarshakândamîmâmsâ
8. Bhâttadîpikâ
9. Buddhayamasahasrabhojana khandanavyâkhyâ
10. Navaratnamâlâ
11. S'ivanâmakalpalata.
12. Guptavati (Commentary on Devî Saptas'atî)
13. S'ivastotras'ataka
14. Lalitâsahasranâmabhâshya
15. Trichabhâskara

The Ms on which the present edition of the Kos'a is based bears date It is शालिवाहन शके १६९७ मन्मथनामसंवत्सरे श्रावण शुद्धदशम्यामिदं पुस्तकं समाप्तम्

There is a veil of uncertainty, I should think, spreading over and round the time when Bhâskara, Bhâskararâya, or Bhâskararâja, author of the present work, lived In Dr Bhandarkar's printed report for 1883/84, a work named Varivasyârahasya by the same author (the same as above) numbered 734 is said to have been written in S'ake 1710 This is the date either of the completion of the work or of the manuscript If of the completion of the work this date does not at all go in with the date given below of the completion of another work of the same author—the Lalitâsahasranamabhâshya If of the manuscript there is a possibility of the author having lived long before this date But from the following considerations it can safely be inferred that this is the date of both the completion of the work and the manuscript or in other words the date of the completion was not far back from that of the manuscript The Lalitâsahasranâmabhâshya is put down by Dr Bhandarkar as having been completed by Bhâskararâya in 1685 (see p 18 of his Report for 1879/80) This is of course Samvat I shall presently say why The beginning and ending verses of the Bhâshya (No 50) is given there are —

आदि॰

श्रीगम्भीरविपश्चित पितुरभूद्य कोनमाम्बोदरे
विद्याष्टादशकस्य मर्मविदभूद्य श्रीनृसिंहाद्गुरोः ।
यश्च श्रीशिवदत्तशुक्लचरणे पूर्णाभिषिक्तोऽभव
त्स श्रेता त्रिपुरात्रयाति मनुते तामेव नायत्रयाम् ॥ १ ॥

अन्त

श्रीविश्वामित्रवंश्य: शिवभजनपरो भारता सोमपीथा
वाश्या गम्भीरराजो बुधमणिरभवद्भास्करस्तस्य सूनु: ।
मोदछायामिताया शरदि शरदताश्विने काल्युक्ते
शुक्र (१६८५) सोमे नवम्यामतनुत ललितानामसाहस्रभाष्यम् ॥ १ ॥

In this verse of the colophon of the Bhāshya Bhāskarārya gives the date of the completion of his work. The *interpretation of this is the hinge on which the whole* thing turns. It therefore becomes necessary that मोदछाया-मिताया शरदि should be correctly interpreted. If 1685 is taken as the correct date the tale told by Mr Gangādhar Shāstri of Bhāskarārya's visit to Poona becomes a forgery. His visit to Poona is only possible if he is a contemporary of Parashurām Bhāu and not otherwise. If we take 1785 as the correct date then there is nothing *so far as things* stand at present that is irreconcilable. Mr Gangādhar Shāstri had given us the date with the explanation in haste (as given in the Marāthi preface or introduction). As the Saka or era recognised in the North of India was the Samvat, we took 1785 Samvat as the date of the Lalitāsahasranāmabhāshya. We hoped to utilize this infor*mation when the time of writing the preface came but before* this time came the learned gentleman was carried away from us. The difference between this date and Dr Bhāndārkar's date is a hundred years which we did not mark before. Dr Bhāndārkar says at p 88 of his report for 1883/84 that Bhāskarārya flourished in the beginning of the 17th century. This conclusion is, I am led to believe, based on 1685 as the

date of the Bhāshya abovenamed The Samvat (for that and no other is the era adopted by Dr Bhāndārkar) year 1685 gives Saka 1550 or 1628 A D Parashurampant Bhāu had a widowed daughter and he did invite opinions from Pandits from Banāres and wanted to have the Hindu Shāstras interpreted in favour of Remarriage He lived from Sake 1662 to 1721 or A D 1740 to 1799 He was married in A D 1753 His eldest son was born in 1761 and his eldest daughter was a widow, she having lost her husband only a fortnight after her marriage when she was only eight years old These circumstances supposing that Bhāskararāya was invited and brought to Poona require that he must be living in or about the year A D 1770 I was therefore about to reject Mr Gangādhar Shāstri's story as it was quite at variance and could not be reconciled with the date furnished by Dr Bhāndārkar, when I was given the following verse in connection with the Akshara Lipi from the Samarasāra —

कादयोऽङ्काष्टादयोऽङ्का णावा पञ्च प्रकीर्तिता ।
याद्योऽष्टौ मता प्राज्ञैर्गणकैर्गुह्यमुत्तरे ॥ १ ॥

I would render it into English —The letters क to झ and ट to ध represent in order the nine figures one to nine ञ and न represent zero The five letters from प to म represent again the first five figures or numbers Similarly the letters य to ह the last of the Sanskrit alphabet represent the numbers one to eight in order This when made use of in interpreting the verse मोदच्छायासिताया &c gives us the year 1785 and not 1685 I would therefore make Bhāskararāya live a century later than Dr Bhāndārkar would I would have him live in the 18th century and not in the 17th

I have other authorities also for arriving at this conclusion and these I would not hold back They are —

(1) छ is given equal to 7 at p. 2 No. 1 Vol. I. of a monthly (now stopped) named ज्योतिःप्रकाश conducted by one Mr. N. G. Kadlag.

(2) In a verse ennumerating the formula for finding the *apparent position of the planet* गुलिक (Neptune as some native astronomers say) we have in the सर्वार्थचिन्तामणि, a Hindu astronomical work, the following verse .—

तरुखरजयभयनृपतनुखनिनाड्यो भास्करादिवारेषु ।
दिनमानघटी गुणिता नागहृता गुलिकनाडिका स्पष्टा ॥ १ ॥

In this verse तरु, खर, जय, भय, नृप, तनु, खनि are interpreted by 26, 22, 18, 14, 10, 6, and 2. Among these जय=18 ज being equal to 8 and य being equal to 1. As ज=8 it is clear that छ=7.

(3) The Samvat year 1685 corresponds to the S'aka year 1550. According to the verse मोदछायामितायां &c. the 9th. day of the first or bright fortnight of Âs'vina must fall on a Monday. The formula for finding the Ahargana as given in the verse ह्यब्धीन्द्रोनितशक ईशहृत &c of the Grahalâghava invariably and universally made use of, would not give Monday for the 9th of Âs'vina for the year 1550 but does give it for 1650

(4) *There is a commentary on the Saptas'ati by* Nagojibhatta and the Guptavati (No 12 above) is professedly written by Bhâskararâya to show that the interpretations of Nagojibhatta are erroneous This if true leaves no doubt as to the priority of Nâgojibhatta Nâgoji and Bhâskara might at least be supposed to be contemporaneous and the commentary of Nâgoji might have appeared *before that of Bhâskara As to Nâgojibhatta's date 1731* A. D. see Dr Bhândârkar's Report for 1883/84 pp. 51.

For these considerations I am inclined to have our author live in the 18th century as I have said above. He

is not at all to be confounded with Bhatta Bhâskara, Bhâskara Mis'ra and others of a very ancient date. I have the highest regard for Dr. Bhândârkar and am sorry I have an occasion to disagree with him. Although I do so I am quite willing to withdraw my conclusions if it turns up that the 17th century must be taken as the correct date of Bhâskara. Circumstances must have happend which might have led Dr. Bhândârkar to interpret शरवाण by 1685. For having drawn my attention to the notices of Bhâskara's works in the printed Catalogues and Reports I am indebted to Dr. Bhândârkar himself.

The following pages clearly show how small and poor the Vedic vocabulary was. It will be seen that the same word denotes a number of things or objects. In the case of verbs, however, we see that there is a number of words to denote the same action, that of going especially. That there are no names for a mountain and the moon when we have names for the sun, a cloud, rivers, water, sacrifice, priests, and other things, is a thing that strikes me as strange.

We cannot conclude this introduction without expressing our sincere thanks to Mr. Kâs'inâth Pândurang Parab for his suggestions and assistance freely rendered (as usual) by him when the book was passing through the press.

N. B. G.

॥ श्रीः ॥

ग्रन्थस्य निर्मातुरैतिह्यकथा ।

अस्य ग्रन्थस्य निर्माता विद्वान्भास्करपण्डितः ।
शास्त्रे वेदे तथा श्रौते निष्णात. समभूदयम् ॥ १ ॥
बृहस्पतिसमो बुद्ध्या बभूवेति तु निश्चितम् ।
तद्ग्रन्थवाचनादेतज्ज्ञायते किल साम्प्रतम् ॥ २ ॥
आसीच्चायं पुरा काले चिडसांगलिनामके ।
खेटके हि चरन्नित्य भिक्षार्थं वा इतस्ततः ॥ ३ ॥
आकिंचन्यात्सदा खिन्नो जगाम गहने वने ।
तोषयामास वै देवीं तपसा स द्विजोत्तम· ॥ ४ ॥
ततो देवी प्रसन्नाभूज्जगाद वरमीप्सितम् ।
ब्रूहि मे भूसुरेन्द्र त्व ध्यानावस्थितमानस ॥ ५ ॥
विप्रोऽवदत्तदा देवीं मत्समो मास्तु भूतले ।
यद्यदिच्छसि तत्सर्वं प्राप्स्यसीति तु निश्चितम् ॥ ६ ॥
इति देवी वर दत्त्वा तत्रैवान्तरधीयत ।
तत प्रभृति रायोऽय पाण्डित्य समुपागतः ॥ ७ ॥
सुप्रसिद्धो जगत्यस्मिन्नितरा पण्डितेषु च ।
अनेन रचिता ग्रन्था· सन्त्यनेके तथापि च ॥ ८ ॥
किंवदन्त्या च यज्ज्ञात तदत्त विदुषा मुदे ।
पुण्याख्यपत्तने राजन्मण्डलीषु प्रतिष्ठित· ॥ ९ ॥
आसीद्विद्वान्महाञ्शान्तो गङ्गाधरसमाख्यया ।
मणिरामसुतश्चाय दातारकुलभूषण ॥ १० ॥
वेत्ता शास्त्रपुराणाना पूर्णयाज्ञिककर्मणाम् ।
अस्मभ्यं तेन कथित भास्करस्य कथामृतम् ॥ ११ ॥

विद्वज्जनाराधनतत्परेण
प्रसिद्धपद्माळ्कतनूद्भवेन ।
विश्वेशनाम्ना सुधिया सदैव
नेत्रावलोकाय सुशोधितोऽयम् ॥ १२ ॥

---

१ धर्मनामनिर्देशोऽयम्, तेन च भास्करराय इत्यस्य ग्रहणम् २ स एव.

उपोद्घात.

सुमारें १९०।२०० वर्षांपूर्वी श्रीकाशीक्षेत्रीं पंडित भास्करराय या नांवाचे विद्वान् गृहस्थ होऊन गेले. हे देशस्थ ब्राह्मण होते. यांच्या उत्पत्तिस्थानाचा चांगलासा ग्रांथिक शोध लागत नाहीं. पंडितराय यांच्या संबंधाची लोकांत दोन प्रकारची माहिती असल्यामुळें, त्यांतील एका प्रकारची माहिती श्लोकांनीं व्यक्त करून दाखविली आहे. आतां दुसऱ्या प्रकारच्या माहितींत असें ही समजतें कीं, यांचें मूळस्थान प्रयागच्या पूर्वदिशेस श्रीकाशीक्षेत्राच्याच आसपास होतें. कारण पंडितरायांची वस्ती अन्यत्र कोठें नसून बहुत वर्षे त्यांची स्थिति काशीक्षेत्रींच होती. फक्त एकवार ते पुणें एथें परशुराम भाऊ पटवर्धन यांच्या गतभर्तृक कन्येचा पुनर्विवाह होण्याच्या खटपटींत आले होते. पंडितराय हे शाक्तसांप्रदायी होते, व त्यांनीं शाक्तसंप्रदायावर कितीएक ग्रंथ रचलेले आहेत. ही वरील गोष्ट नाथ असें दीक्षानाम ह्यांच्या नांवास जोडलेलें असल्यामुळें अगदीं निर्विवाद आहे. नाथशिष्यसम्प्रदायाप्रमाणें पंडितभास्कर यांचीही शिष्यपरंपरा अद्यापि चालू आहे. पंडितराय यांनीं सर्वशास्त्रांवर टीकारूपानें नवीन ग्रंथ रचलेले आहेत. ग्रंथरचनेच्या संबंधानें पंडित भास्करराय यांची मान्यता विद्यारण्य स्वामींपेक्षांही विशेष मानली जाते.

असल्या या महान् विद्वानानें वैदिकनिघंटूकडे वळून त्यांतील गूढार्थास दूर करून त्यावरील भाष्याच्या (निरुक्ताच्या) साहाय्यानें त्यांतील सर्व पदांची रचना अमरकोशाप्रमाणें पद्यें रचून मुग्धतेचें स्पष्टीकरण केलें. असल्या उपयुक्त ग्रंथाचा लोकांस उपयोग व्हावा या हेतूनें आह्मीं प्रस्तुत ग्रंथ छापून प्रसिद्ध करण्याच्या खटपटीस प्रवृत्त झालों. आतां इतकें मात्र संदिग्ध आहे कीं, हा ग्रंथ कोणत्या काळीं कोणत्या मितीस तयार झाला याजबद्दल निदान आह्मांस तर कोणत्याही प्रकारें आधार सांपडत नाहीं. फक्त लेखी पुस्तकावर शालिवाहन शक १६९३ आहे ह्यावरून पुस्तक लिहिल्यासच ११२ वर्षे झालीं आहेत हें खचीत आहे. मात्र केवळ ठोकळ अनुमानानें रायांनीं ललितासहस्रनामावर केलेल्या भाष्याच्या शेवटीं दिलेल्या श्लोकचरणानें ठरलेल्या

त्याच काळात थोडें मागेंपुढें या वैदिककोशाची रचना झाली असेल असें वाटतें. ललितासहस्रनामभाष्याच्या शेवटीं 'मोदच्छायामिताया शर्दि शरद्गतानाश्विने कालयुक्ते' असें लिहून त्याचा अर्थ अक्षरलिपीनें रायानींच दर्शित करून ठेविला आहे. कालाची संदिग्धता पुण्यातील प्रसिद्ध विद्वान्, कैलासवासी वे. शा. स. रा. रा. गंगाधर शास्त्री दातार यानीं दूर केली गंगाधर शास्त्री यास रायाच्या शिष्यसंप्रदायाची जी माहिती होती ती ही त्यानीं आह्मास दिली. म=५ द=८ छ=७ य=१ मिळून एवंदर संस्कृत कालमानलेखनपद्धतीप्रमाणें १७८५ झाले. हा विक्रम शक (संवत्) असल्यामुळें यातून १३५ वर्षे वजा करून बाकी राहील तो शालिवाहन शक याप्रमाणें धरून शके १६५० सालीं सदर भाष्याची समाप्ति झाली असें होतें.

आता या वैदिककोशाचा साहाय्यानें वैदिकशब्दार्थपरिज्ञान अतिसुलभरीतानें होऊन वेदाच्या कोणत्याही भागात आलेल्या वैदिकशब्दार्थाची अडचण पडणार नाहीं. याप्रमाणें आमच्या सर्व शास्त्री लोकास व विशेषेंकरून विश्वविद्यालयातील बी. ए च्या व एम् ए च्या परीक्षेस जाणाऱ्या विद्यार्थ्यांस या कोशाच्या योगें बरेंच साहाय्य होईल असें आह्मास वाटतें

आह्मास या पुस्तकाची ऐसी मूळप्रत स० १८८७ च्या मे महिन्यात रा. रा. चिंतामण बळवंत सोमण यांनीं दिली. हा प्रत कोणी तरी असंस्कृत मनुष्यानें लिहिली असल्यामुळें बरेच ठिकाणीं अक्षराची गडबड झालेली आहे. आह्मीं याची प्रत नीट तयार करून त्यात असलेल्या कित्येक अडचणी कै. वे शा. स. रा. रा. गंगाधर शास्त्री दातार यास विचारून त्यातील कांहीं नीट केल्या व कै० शास्त्रीबावाजवळ याच वैदिककोशाची चवथ्या व पाचव्या वर्गांची असलेली प्रत त्यानीं आह्मांस दिली. ती प्रत शास्त्रीबोवानीं स्वत शुद्ध केलेली असल्यामुळें, तिजपासून आह्मास बराच उपयोग झाला, व शास्त्रीबोवानीं आह्मास वेळोवेळीं बरीच मदत केली याबद्दल त्याचे उपकार जितके आहेत असें ह्मणावें तितके थोडेंच. तसेंच रा. रा. सोमण यानीं हें अमूल्य पुस्तक आह्मांस देऊन सर्व जगतावर उपकार केल्यानें श्रेयाचे वाटेकरी होऊन बसले, याबद्दल त्यांचेही आह्मीं बहुत उपकार मानतों. सरतेशेवटीं हा

ग्रंथ प्रसिद्ध होतांना ह्मणजे छापताना आमचे मुंबईकर मित्र रा. रा. काशीनाथ पांडुरंग परब यानीं जी अमूल्य मदत दिली तीबद्दल त्याचे आभार प्रदर्शित केल्याशिवाय हा उपोद्घात संपविणें रास्त होणार नाहीं; सबब ते आह्मी सतोषानें प्रदर्शित करतो. आता या कोशबद्ध निघंटूचा रसास्वाद रसिकजन घेतील अशी जगन्नियंत्या परमेश्वरास प्रार्थना करून हा उपोद्घात संपवितों.

पंडित भास्करराय यानीं रचिलेल्या ग्रंथाची आह्मास जी माहिती मिळाली आहे ती येणेंप्रमाणें.—

१ वरिवस्यारहस्य, २ कौलोपनिषद्व्याख्या, ३ भावनोपनिषद्व्याख्या, ४ महोपनिषद्व्याख्या, ५ त्रिपुरोपनिषद्व्याख्या, ६ श्यामोपनिषद्व्याख्या, ७ संकर्षकाडमीमासा, ८ भाट्टदीपिका, ९ बौधायनसहस्रभोजनखंडव्याख्या, १० नवरत्नमाला, ११ शिवनामकल्पलता, १२ गुप्तवती (ही सप्तशतीवरील टीका सर्वत्र सुप्रसिद्ध आहे), १३ शिवाष्टोत्तरशतक (यात पंडितानीं शिवाचें नाव प्रत्येक श्लोकाचे अतीं आणून प्रत्येक श्लोकाचें वृत्त निराळें बाधलेलें आहे), व १४ ललितासहस्रनामभाष्य.

वि. शा. जो.

---

* पंडितरायाचे शिष्यवर्गांपैकीं कोणी एका विद्वानानें, पंडित भास्कररायाच्या बाल्यावस्थेपासून तों थेट त्याचा अतकाल होईपावेतों ज्या ज्या गोष्टी घडल्या तितक्या सगळ्या एकेठिकाणीं करून त्या ग्रथाचें नाव 'कटुतिक्ताम्लकाव्य' असें ठेविलें. याचें असें नाव ठेवण्याचें कारण इतकेंच ऐकतों कीं, रायाच्या आयुष्यांत काहीं तिखट कडू व आंबट ह्म० चागल्या मध्यम व कनिष्ठ गोष्टी घडल्या हें मनात आणून ग्रंथकर्त्यानें असें नाव ठेविलें असावें. व तोच ग्रंथकार असें लिहितो कीं, पडितराय हे महारोगग्रस्त झाले असता त्यास अर्घ्यप्रदानानें गुण येऊन ते पूर्ववत् झाले, तेव्हा त्याच्या अतःकरणात असें आलें कीं, अर्घ्यप्रदानावर काहींतरी ग्रथ रचून लोकास त्याची योग्यता दाखवावी. असें मनात आणून त्यानीं प्रथमतः त्याजवर 'तृचभास्कर' या नावाचा ग्रंथ रचला व त्या दिवसापासून रायास ग्रथरचनेचा नाद लागून त्यानीं पुढें शेंकडो ग्रथ रचले. अशी माहिती एकानें (एथील वे. शा. सं. रा. रा. दामोदर शास्त्री साठे यांनीं) साांगितलेली लोकास सादर केली आहे.

॥ श्रीः ॥

अथ

वैदिककोशः ।

श्रीगुरुचरणौ नत्वा भास्कररायेण सोमपाग्निचिता ।
वैदिकनिघण्टुकमिताः शब्दाः श्लोकैर्निबध्यन्ते ॥ १
अस्मिन्वैदिककोशे प्रथमं नानापदात्मकं काण्डम् ।
ऐकपदिकं द्वितीयं, त्रितयद्वितये क्रमेण वर्गाणाम् ॥ २
भूर्भूमिरवनिर्गोत्रा गौरिळा निर्ऋतिर्मही ।
ग्मा ज्मा क्ष्मा क्षा क्षितिः क्षामा क्षोणी (क्षोणी क्षमा) पृथ्व्यदिती रिपः ॥ ३
उर्वी पूषा गातुरिति भूनामान्येकविंशतिः (२१) ।
हेम चन्द्रं रुक्ममयो हिरण्यं भर्म काञ्चनम् ॥ ४
लोहं पेशो जातरूपममृतं कृशनं मरुत् ।
कनकं दत्रमित्येवं हेम्नः पञ्चदशाभिधाः (१५) ॥ ५
अन्तरिक्षं बर्हिरध्वा व्योम पुष्करमम्बरम् ।
समुद्रः सगरं(रो) धन्व भूरापः पृथिवी वियत् ॥ ६
स्वयंभूरध्वराकाशे इत्याकाशस्य षोडश (१६) ।
स्वः पृश्निर्गौर्नभो नाको विष्टबित्यभिधास्तु षट् ॥ ७
सूर्यस्य च द्युलोकस्य साधारण्येन वाचि(च)का (६) ।
किरणाः खेदयो गावो रश्मयो वसवो वनम् ॥ ८
सप्तर्षयो दीधितयः साध्या उस्रा मरीचिपा ।
अभीशवः सुपर्णाश्च मयूखाश्च गभस्तय ॥ ९
इति पञ्चदशोक्तानि रश्मिनामानि सूरिभिः (१५) ।
हरितः ककुभः काष्ठा आशा व्योम तथोपरा ॥ १०

१-२ क्षमा (नि॰) २ सगर (नि॰) ३ नभ इति षट् साधारणानि (नि॰). ४ सप्त-ऋषय (नि॰).

आता आशा इति प्रोक्तान्यष्टौ नामानि वै दिशाम् (८) ।
शर्वरी शिरिणा श्यावी मोकी शोकी पयस्वती ॥ ११
अक्तुरूर्म्या क्षपा राम्या यम्या नम्या तमस्वती ।
दोषा नक्ता तमोऽसिक्नी घृताच्यूधो रजः पयः ॥ १२
हिमा वस्वीति राज्याख्यास्त्रयोविंशतिरीरिताः (२३) ।
सूनरीसूनृतावर्यो सूनृता सूनृतावती ॥ १३
सुम्नावर्यर्जुनी भास्वत्योदती च विभावरी ।
अहना द्योतना श्वेत्या वाजिनी वाजिनीवती ॥ १४
चित्रामघारुपीति स्युरुषो नामानि षोडश (१६) ।
वासर स्वसराणि द्युर्वस्तोर्भानुर्घृणो दिवा ॥ १५
दिनं घ्रसश्च घर्मश्च द्यविद्यवि दिवेदिवे ।
अह्नो द्वादश नामानि (१२)
मेघोऽभ्रं पर्वतोऽसुरः ॥ १६
अश्मो गोत्रो वलो ग्रावा वृपन्धिर्वृत्र ओदन ।
पुरुभोजा अद्रिरश्मा वलिशानो गिरिश्चरुः ॥ १७
उपरः शम्बरः कोश उपलश्चमसो व्रज. ।
वराहो रौहिणश्चैव रैवतोऽहिर्बलाहकः ॥ १८
दृतिः फलिग इत्येव त्रिंशन्नामानि वारिदे (३०) ।
वाग्वाणी भारती गीर्गीर्वाण श्लोकः सरस्वती ॥ १९
धारा गभीरा गम्भीरा मन्द्रा मन्द्राजनी निवित् ।
गौरी सुपर्णी गान्धर्वी वाणीची धमनि' पविः ॥ २०
वाशी नाळीरिळा मेना मेळि. सूर्या नना विषा ।
वग्नु स्वाहो-पैदिर्मायुर्जि(पव्दिमायू जि)ह्वा घोषः स्वर स्वनः ॥ २१
काकुद्वोत्रा गणो गायर्घ्नेना ग्ना धिषणा कशा ।
शब्दो नौर्श्लैकुरानुष्टुबादितिर्धेनुरक्षरम् ॥ २२

१ उपद्वि (नि०)

गल्दा मही शची वल्गुः सर इत्याद्या इमे ।
वचसः सप्तपञ्चाश[त्] (५७)

ज्ज (ज)लमम्बूदकं पयः ॥ २३

क्षीरं सलिलमम्भोऽर्णस्तोयं तूयं वन विषम् ।
कव(व)न्धं वार्नभः (वा नभः?)क्षोदः पुरीषं क्षद्म पिप्पलम् ॥ २४
घृत मधु कशो रेतो बृबूक जन्म बर्बुरम् ।
सुक्षेम धरुणं तुम्र्या ध्वस्मन्वद्बुसमक्षरम् ॥ २५
अरिन्दान्यायुधानि जामि स्रोतः क्षपः सुरा ।
अर्हिः सरो रसस्तृप्तिर्भेषज स्वः सहः शवः ॥ २६
यादुरोजः सुखं क्षत्रं भूतं भुवनमावयाः ।
भविष्यदप ईं व्योम स्तृतीकं सदनं यशः ॥ २७
महः स्मृतीकं(महो यहेन्दू) स्व(स)र्णीकं सतीनं सदा गम्भरम् ।
हविर्गभीरं गहनं योनि सत्यमृतं रयिः ॥ २८
ऋतस्ययोनिरन्नं सत्रामापो वहि(र्बर्हि)रक्षितम् ।
नीरं पूर्णं वपुः सर्वं पवित्रं हेम शम्बरम् ॥ २९
शुक्र तेजोऽमृत स्वर्गो(सर्गो) जलाषं वैरिक स्वधा ।
महदम्बं शुभं सर्पिः कपीटमिदमित्यपाम् ॥ ३०

एकोत्तरशतं संज्ञाः (१०१)

नद्य(द्य) स्रा सरितोऽस्रुवः ।

सीरा अवनयो यव्या[ः] स्रोत्या एन्यश्च मातर. ॥ ३१
ग्नादोअर्णा रोधचक्रा रुजाना धुनयोऽपि च ।
हिरण्यवर्णा पे(पा)र्वत्यो नमन्वो हरितस्तथा ॥ ३२
अर्णाः कुल्या वर्य उर्व्य ऊर्नस्वत्यश्च रोहित ।
पध्र: स्रवन्त्यो भास्वत्य इरावत्यश्च सस्तुत ॥ ३३

१ स्मृतीकमिति पाठान्तर स्तृतीकमित्यस्य स्थाने कश्चिद्दृश्यते निघण्टौ 'यहं, इन्दुं' इति पदे अत्र न लभ्येते. २ सर्गो (नि०). ३ वर्हि (नि०) ४ पार्वत्य (नि०).

पयस्वत्यस्तरस्वत्यः सरस्वत्यश्च सिन्धवः ।
रोधस्वत्यो हरस्वत्यो वक्षणा अजिरा इति ॥ ३४

सप्तत्रिंशन्नदीनामान्य(नि) (३७)

(अ)श्वो वाजी हयो नर॰ ।
हसासोऽर्वा वह्निरत्यो दधिका॰ पैद्व एतश॰ ॥ ३५
औच्चैश्रवस एतग्व॰ पतङ्गा आशुरेव च ।
[1]दौर्गस्ताक्ष्यों दधिक्रावा सप्तिरव्ययोऽरुषः ॥ ३६
श्येनासश्च सुपर्णाश्च माश्वत्यो(त्वो) ब्रध्न एव च ।
ह्यर्याणामित्यश्वशब्दाः षड्विंशतिरुदीरिता॰ (२६) ॥ ३७
हरी इन्द्रस्य, हरित आदित्यस्य तुरङ्गमाः ।
अरुण्यो गाव उषसा, विश्वरूपा बृहस्पतेः ॥ ३८
पृषत्यो मरुतामश्वा, श्यावाः सवितुरीरिता॰ ।
रोहितोऽग्ने र,जाः पूष्णो, रासभावश्विनोरपि ॥
तुरगा नियुतो वायो(:)

र(अ)थ दीदयति द्युमत् ॥ ३९

भ्राजते भ्राशते शोचति श्रोश(श्य)ति द्योतते ज्योतते मन्दते मन्दते ।
रोचते चेति शब्दा ज्वलत्यर्थका एत एकादशा(श) (११)

(अ)थ ज्वलद्वाचकाः ॥ ४०

कल्मलीकिनमर्चिश्च शोचिर्वै जञ्जणामवत् ।
हणिर्हरस्तपस्तेजो जमद्वै मल्मलामवत् ॥
शृङ्गाणीति (११) समासोऽभूद्भूम्यादेर्वर्ग आदिम ॥ ४१

इति भूम्यादिवर्गः ॥ १ ॥

ऋतु यरन्ती कर्तृत्वं(स्वकृत्य) करणानि करासि धी ।
करिक्रत्करुण कृत्वी वेषोऽपः कर्तवै शची ॥ १

---

1 अश्वा॰ (नि॰) 2 दौर्गह (नि॰) 3 भ्रासयति (नि॰) 4 चमत् (नि॰)

कर्त्वं कर्तोव्रतं विष्टी शग्म (शक्म) वेपश्च कर्वरम् ।
शिमी शिल्पं शमी शक्तिर्दसोऽप्न इति कर्मणः ॥ २
षड्विंशतिर्नामधेयान्य(नि) (२६)
(अ)पत्यं तनय(यं) प्रजा(जा) ।
जास्तुक्तोक तक्म तोक्म सूनुः शेपो गयो नपात् ॥ ३
यह्वरमो बीजमिति सूनोः पञ्चदशाभिधाः (१५) ।
मनुष्या जन्तवो मर्त्या मर्ता मर्या नरो विशः ॥ ४
हरयो नहुषो व्राताः कृष्टयः क्षितयो धवाः ।
विवस्वन्तश्चर्षणयस्तुर्वशा द्रुह्यवोऽनव ॥ ५
जगतस्तस्थुषः पञ्चजना पूरव आयवः ।
यदवः पृतनाश्चेति नराख्याः पञ्चविंशतिः(२५) ॥ ६
बाहू गभस्ती भुरिजौ क्षिपस्ती चैव शक्वरी ।
करस्नावायती अप्नवानाभीशू विनंगृसौ ॥ ७
भरित्रे च च्यवानेति भुजयोर्द्वादशाभिधाः(१२) ।
शाखा विशः क्षिप शर्या रशना धीतयोऽग्रुव ॥ ८
हरितोऽवनयः कक्ष्या[ ] स्वसारो जामयो विप. ।
गभस्तयो दीधितयो योजनानि सनाभयः ॥ ९
योक्त्राण्यभीशवोऽथर्यो धुरोऽर्ण्यो(ण्व्यो)ऽङ्गुलिवाचकाः ।
द्वाविंशति(ः)(२२)
वं(व)शिम वेति वेनत्युश्मसि वेसाति ॥ १०
वनोति जुषते हर्यत्याचके वष्टि वाञ्छति ।
चाकनन्मन्यते छन्तसद्धुशिकन्नति कानिषत् ॥ ११
चरमान इतीमेऽष्टादश कान्तिक्रियार्थकाः (१८) ।
अन्धः पयः श्रव पृक्ष पितुर्वाजो वेय (ज सुत) सिनम् ॥ १२

---

१ तक्म (नि०). २ तनय (नि०) ३ प्रजा (नि०) ४ अर्च्य (नि०) ५ वय इति पद निघण्टावदृष्टम्. सुन इति निघण्टुस्थ नाम दृष्टम्.

इरे[1]ले(ळे)पमवो धासिरूर्गर्कः क्षु ससं स्वधा ।
रसः क्षद्म नमो नेमो ब्रह्मायुः[2](युः) सूनृता यशः ॥ १३
वर्चः कीलालमित्यन्नस्याष्टाविंशतिराह्वयाः (२८) ।
वेति भर्वत्यावयति बब्धां ह्वरति बप्सति ॥ १४
बभस्ति भसथोऽविप्यन्वेवेष्टीति दशाभिधाः ।
भक्षणस्य (१०)
शवः पाजः शर्धस्त्वक्षस्तरस्तवः ॥ १५
ओजो बाधो नृम्णं तविषी शुष्मं सहो यहः शुष्णम् ।
शूषं दक्षो वीळूं(ळु) च्यौत्नं वर्गो वधो द्युम्नम् ॥ १६
धर्णसिर्द्रविणं चैव स्यन्द्रासः शम्बरं च वृक् ।
पौंस्यानि मज्मनेत्यष्टाविंशतिर्बलवाचकाः(२८) ॥ १७
रिक्थं द्रविणं रत्नं रेक्णो वेदो रयिर्मघं वरिवः ।
श्वात्रं क्षत्रं मीळ्हुं द्युम्नं भग इन्द्रियं गयो रायः ॥ १८
नृम्णं बन्धुर्मेधा राधो वसु भोजनं तना द्यत्रम् ।
ब्रह्म यशः[4]श्रवः(व)सी वृत्तमित्यष्टाविंशतिर्धननामिरव्याः(२८) ॥ १९
अघ्न्योस्त्रियोस्रा जगती शक(क)रीळादितिर्मही ।
अहीति नव नामानि गवाम(म्) (९)
(अ)थ वनुष्यति ॥ २०
रेळते हेळते भामते श्रीणाति भृणीयते ।
कम्पते भोजते चैव तथा श्रेषति दोधति ॥ २१
दश क्रुध्यतिकर्माणो(णः)(१०)
मन्युर्हेळो हरो घृणिः ।
त्यज एहो हरो भामो जूर्णिश्च तपुषी व्यथिः ॥
इत्येकादश नामानि क्रो(क्रु)[3]गो (धः) (११)
(अ)थ गतिधातवः ॥ २२

१ इळा (नि०). २ आयु (नि०). ३ क्रोड़ (नि०). ४ यशः....... । श्रवः (नि०).

अयते कवते गवते नवते पवते वहते जेहते यतते ।
धमति भ्रजति भ्रयति च्यवते लजति ढ्वते रजति भवते ॥ २३
अजगन्नंसतीपंति कालयति द्रमति द्रवतीपंति पेलयति ।
कसति त्सरति स्रवति स्यमति स्रति क्षियति भ्रति हन्त्यनिति ॥ २४
वर्तते लोटते लोठते सर्पति स्यन्दते रहति भ्रमति ध्वसति ।
रीयते डीयते दीर्यते सक्षति म्यक्षति क्षोदति श्वात्रति प्व कति ॥ २५
आगनीगन्ति जङ्गन्ति वव्रत्यगन्नीळ्हते सर्षते नेर्दति(ऋच्छति) श्रोतति ।
द्राति वेविष्टि योयिष्टि हर्यत्यवत्योति दभ्रो(भ्नो)ति च क्षुम्पति स्त्रसते ॥ २६
प्साति तुरीयति याति ऋणोति भ्राति रथर्यति गन्ति सिसर्ति ।
अर्दति मर्दति वेति हयन्तादेजाति तेजति(रेजति) मार्ष्टि जगायात् ॥ २७
याति भुरण्यति वेनति कण्टति पिस्यति बिस्यति मिस्यति नक्षति ।
इन्वति जिन्वति धन्वति ऋण्वति सेधति दघ्यति युष्यति हूळति ॥ २८
गमति जयतीयर्ति मिनात्यतति सश्चति ।
ईर्ते रैसरत्य(सचत्य)रुपति तकत्यार्य(र्ये)ति जंग(ग)ति(गाति च) ॥ २९
पतति फणति हनति जसति जमति च जवति त्सिर्णात्य(इयक्षत्य)युधु ।
ज्वलति(चतति) जिगाति रिणाति च शवति द्वाविंशति शत चोक्ता (१२२)॥
आशु माशुर्मक्षु जीरा जूर्णिस्तूर्णिस्तृपु द्रवत् ।
ओप तूर्ता शूघनास शीभ तूयं शु तुतुजि ॥ ३१
भुरण्युस्तुज्यमानासस्ततुजानो नु साचिव(चीवि)त् ।
ताजदज्रा वातरहा अजिर तरणिर्द्युगत् ॥ ३२
इति पड्विंशतिः क्षिप्रनामानि(२६)

तळिदन्तरम् ।
आके उपाके अर्वाके अस्तमीके च तुर्वशे ॥ ३३

---

१ नसते (नि०) २ इर्यति इयात इति धातुद्वय पठ्यते (नि०) ३ दीर्यति (नि०) ४ अधिकोऽय निघण्टुपाठात् ऋच्छतश्चापठनम् ५ यथापूर्वम् टि० ४ द्रष्टव्या ६ पूर्व २४ श्लोक पठित, सचतिश्च नैव पठित ७ द्वि पठित त्राद्रातेश्चापठनात् २६ भागो द्रष्टव्य ८ टिप्पण्यौ ४ ५, द्रष्टव्ये ९ टिप्पणी ६ समम् १० मार्गीवित् (नि०)

अवमे उपमे आसादन्तमानामितीरिताः ।
एकादशान्तिकाभिख्याः(११)
रणः समितिराहवे ॥ ३४
पृतनाः पृतनाज्यं च विखादो नदनुर्विवाक् ।
आक्रन्दे समनं सक्रा मीळ्हे नेमधिता भरे ॥ ३५
आजावभीके समीके ममसत्यं मृधः स्पृधः ।
वृत्रतूर्ये समरणे आणौ पृत्से च सयुगे ॥ ३६
समत्सु सैमी(मि)थे सख्ये समर्ये पृत्सु सगथे ।
शूरसातौ वाजसातौ समनीके खले खजे ॥ ३७
पौंस्ये महाधने वाजे समोहे सद्म सगमे ।
सगेऽज्म संवतः संयत् पट्चत्वारिंशदीरिताः ॥ ३८
सङ्ग्रामाख्या(ः) (४६)
अश्नुतेऽशन्नसतीन्वति वानशे ।
आस(क्षा)ण आनडापानो नशदाष्टेत्यमी दश ॥
व्याप्त्याख्या(ः) (१०)
अथ दम्नोति निवपन्तु नितोशते ॥ ३९
अपि वृश्चति कृण्वति कृन्तति च श्नथति ध्वरति स्फुरति स्फुलति ।
नमते च सृ(स्तृ)णाति शृणाति पुनस्तळिदातिरदर्दयति श्वसिति ॥ ४०
अवतिरति वियातो यातयति स्नेहयति धमति दूणाति ।
धूर्वति वृणक्ति रम्णाति मिनाति मिनोति ताळ्हि शम्नाति ॥ ४१
तृणेळ्ह्याखण्डल निबर्हयतीति वधार्थकाः ।
त्रयस्त्रिंशद(द्) (३३)
(अ)धो वज्रो दिद्युद्धेतिर्नेम· पविः ॥ ४२
नेमिर्मेनिः. सृकः वृत्सः कुलिशोऽर्को वृको वध ।
स्वधितिः सायकस्तुग्नः(ञ्र)स्तिग्म. परशुरित्यमी ॥ ४३

---

१ सुमिथे (नि०) २ आश्रणः (नि०) ३ स्तृणाति (नि०)

अष्टादशाह्वया वज्रस्ये (स) (१८)
(इ) रज्यति च पत्यते ।
राजति क्षयतीत्यैश्वर्यार्थाश्चत्वार ईरिता (४) ॥ ४४
अर्यो नियुत्वान्राष्ट्रीन इति चत्वार ईशितुः (४)।
शब्दा इति तु कर्मादेर्द्वितीयो वर्ग उद्धृत ॥ ४५
इति कर्मादिवर्गः ॥ २ ॥

तुवि कुविदुरु पुरु सलिल शत सहस्र परीणसा विश्वम् ।
शश्वद्भूरि व्यानशिरिति तु द्वादश वहोः शब्दा (१२) ॥ १
ह्रस्वो निघृष्व कृध्वल्प मतिष्ठा मायुकोऽर्भकः ।
क्षुल्लको व(व²)म्रको दभ्रमृहन्ह्रस्वाभिधा इमा ॥ २
एकादश(११)
महद्भ्रश्च ऋष्वस्तवस उक्षित ।
उक्षा ऋभुक्षा विहायास्तविषो महिषो बृहत् ॥ ३
गभीरो माहिनो यह्वो ववक्षिथ विवक्षसे ।
व्राधन्विरप्शी बर्हिष्ठ ककुहो रभसोऽम्भृण॰ ॥ ४
अम्बोऽद्भुत बर्हिषदित्यभिधाः पञ्चविंशतिः ।
महतो(तः)(२५)
(अ)थ गयो गर्तो हर्म्यं पस्त्यममा दमे ॥ ५
नीळ दुर्या दुरोणेऽस्त स्वसराण्यज्म शर्म च ।
छर्दिश्छाया सद्म योनिर्वरूथ शरण छदि ॥ ६
कदर कृत्तिरित्येवमाख्या द्वाविंशतिर्गृहे (२२)।
सपर्यृच्छत्यृणद्धचृधोतीरज्यति सपर्यति ॥ ७
विवासति विधेम स्म(¹) नमस्यति दुवस्यति ।
दशैते परिचर्यार्थाः(१०)
शिम्बाता शतरा शिवम् ॥ ८
शेव शिल्गु शातपन्ता स्यूमक शेवृध मय ।
सुम्य शूप शुन शग्म जलाष भेषज च शम् ॥ ९

¹ श्वर इति शोध
२

स्योन क सुदिन सुम्न सुखनामानि विंशतिः(२०) ।
निर्णिग्वव्रिर्वपुर्वर्प पेशोऽम कृशन मरुत् ॥ १०

अप्स प्सु पिष्टममतिररुप ताम्रमर्जुनम् ।
शिल्प चेति तु रूपस्य नामान्युक्तानि षोडश (१६) ॥ ११

अस्नेमानभिशस्त्योऽनेमानेद्योऽनवद्यश्च ।
पाको वामो वयुन सुनीथ उक्थ्यो दश प्रशस्याख्याः(१०) ॥ १२

केतु केतश्चेतश्चित्त धी क्रतुरसि (सु) शची माया ।
वयुनमभिख्येत्येकादश तु प्रज्ञाभिधानानि (११) ॥ १३

बट् श्रत्सत्रतमद्धेत्था सत्यसंते पदाह्वयाः (६) ।
विचर्षणिर्विचष्टेऽपचाकशद्भिश्चचर्षणि ॥ १४

चिक्यचाकनदौं(द)चक्ष्म चष्ट इत्यष्टधातवः ।
पश्यसर्था(ः) (८)
अथ हिक नुकमाहिक्माकृतम् ॥ १५

नकिर्नकीं माकिराकीं सुक नवपदानि तु ।
निपातास्ते तु नानार्थ(र्था) अथवा स्य(स्यु)रनर्थका (९) ॥ १६

अग्निर्न ये इदमिवेद यथा जार आ भगम् ।
श्वतुरश्चिद्दमानाद्ब्राह्मणा व्रतचारिण ॥ १७

हिरेण्यरूपस्तद्वर्णो मेषो भूतो भियन्नय ।
वृक्षस्य नु मलया न तद्वदित्यादिपूदिता ॥ १८

नेवानुचित्यथाक्त्या हिरण्य ब्राह्मणा अपि ।
मेष(भूत) इत्यादय शब्दाः विज्ञेया उपमार्थकाः (१२) ॥ १९

स्तोभति गायति रेभति इच्छत्यर्चति गूर्धयति व्हयते च ।
रञ्जति रजयति यौति गृणाति छन्दति महयति रौति कृपायति ॥ २०

१ नम्या २ अमु (नि०) ३ अप म (नि०) ४ निघण्टौ 'तद्वत्' इत्येव लभ्यते ५ निघण्टौ वृक्षस्य नु ते पुरुहूतवया इति पद दृश्यते ६ तर्पति श्नथयति नेव दृश्यते ७ हुजय न (नि०)

रिहति पणायति धमति पष्ठक्षाः सपति कृपण्यति मनति पनस्यति ।
स्वरति रसति मदति नदति पणते वेनति जल्पति शंसति जरते ॥ २१
शशमानः पूजयति वल्गूयति पनायते ।
मन्दते भन्दते मन्द्रयते छदयतेऽपि च ॥ २२
मन्यते वाजयति च स्तौति नौतीति धातवः ।
चतुश्चत्वारिंशदर्चेसर्थो(ः) (४४)

अथ विपन्यवः ॥ २३

विभो मनीषी मन्धाता विधाता मतयः कवि ।
विप्रो गृत्स ऋभुर्धीरो वेनो वेधाश्च वाघतः ॥ २४
कीस्तासोऽद्धातय. कण्वो नवेदा मतुथा विप. ।
आकेनिपो विपश्चिच्च मनश्चिद्रुशिजस्त्विति ॥ २५
चतुर्विंशतिसंख्याका मता मेधाविनोऽभिधाः(२४) ।
रेभः कारुर्जरिता सूरिः कीरिर्नदः कृपण्युर्गी ॥ २६
स्ताम् रुद्रश्छन्दो नादः स्तुभिति त्रयोदश स्तोतुः(१३) ।
यज्ञो वेनोऽध्वरो मेघो विदथः सवन मखः ॥ २७
नार्यो होत्रा विष्णुरिष्टिरिन्दुर्धर्म प्रजापतिः ।
देवतातेति यज्ञस्य प्रोक्ता पञ्चदश(शा)भिधा (१५) ॥ २८
भरताः कुरवो वृक्तबर्हिषश्च यतस्रुचः ।
सबाधो वाघतो देवयवो मरुत इत्यमी ॥ २९
ऋत्विजां वाचका अष्टा(ष्टौ) (८)

वी(ई)महे यामि मन्महे ।

रिरिड्ढि दद्धि पीपरन्मनामहे मदेमहि ॥ ३०
मिमिड्ढि शग्धि मायतेरिरीहि पूर्धि यन्धि च ।
इषुध्यति च यन्तारो मिमीहीति तु धातवः ॥ ३१
याच्ञार्थकाः सप्तदश(१७)

दाति दाशति दासति ।

पृणक्षि महते राति तथा रासति तुञ्जति ॥ ३२
पृणाति शिक्षि(क्ष)तीत्येते दानार्था दश धातव (१०) ।
परिस्रवाशिषो‌ऽभ्यर्थे पवस्वेति चतुःपदी ॥ ३३
सत्कृत्य प्रार्थनां ब्रूते (४)   द्वौ सस्ति स्वापितीति तु ।
निद्रार्थका(कौ) (२)
व (अ)थो कूप कातु कर्तोऽवत क्रिवि ॥ ३४
वव्र कारोतरात्काट खात कुशय ऋश्यदात् ।
वेवट सूद उत्सश्च कूपशब्दाश्चतुर्दश(१४) ॥ ३५
सुपीवास्तस्करस्तक्वा रिक्वा रिभ्वा रिपुस्तृपु ।
तायुर्हुरश्चिद्रिहाया अघशंसो मलिम्लुच ॥ ३६
वृको वनर्गुरिति तु स्तेनशब्दाश्चतुर्दश(१४) ।
निण्य सस्वरसनुतर्हिरुक् प्रतीच्य तथापीच्यम् ॥ ३७
त(नि)र्णीतान्तर्हितयोरिमानि षण्नामधेयानि(६) ।
आके पराके पराचैरारे चैव परावत ॥ ३८
दूरस्य पंच नामानि(५), प्रत्न पूर्व्य सनेमि च ।
प्रवया प्रदिवोऽहाय षण्नामानि पुरातने (६) ॥ ३९
इदानीं नूतन नव्य नव नूनमिदेति षट् ।
नव्यनामान्य(नि) (६)
(अ)थाभीके प्रपित्वे इति नामनी ॥ ४०
आसन्नस्यार्भक दभ्रमल्पस्याथ तिर सत ।
अप्राप्तवाचिनी प्राप्तवाचिनी केचिदूचिर ॥ ४१
त्वो नेम इति चार्धस्य, ऋक्षाश्च स्तृभिरित्युडो: ।
वल्मीककृमिसंज्ञे द्वे वम्रीभिरुपजिह्विका ॥ ४२
उ(ऊ)र्दर कृदर चेति धान्यावपननामनी ।
रम्भ पिनाक दण्डस्य, मेना ग्ना इति योषिताम् ॥ ४३
अया एनेत्यनेनार्थौ, शिश्नार्थौ शेपवैतसौ ।

---

१ शिक्षति (नि०) २ उर्दर (नि०)

सिपक्तु सचते धातु(तु)द्वय सेवार्थकं मतम् ॥ ४४
भ्यसते रेजते धातु (तू) भयवेपनवाचकौ ।
रोदसी अम्भसी क्षोणी पुरन्धी धिषणे स्वधे ॥ ४५
नभसी रीं(र)जसी ओण्यौ सदसी सद्मनी मही ।
चम्वौ गभीरे गम्भीरे पार्श्वो घृतवती अही ॥ ४६
उर्वी पृथ्वी अपारे च बहुले अदिती तथा ।
दूरेअन्ते इत्यखण्ड पदमेवमितीरिता ॥ ४७
द्यावापृथिव्योरभिधाश्चतुर्विंशतिसंख्यकाः (२४) ।
वह्वादिनामको वर्ग समाप्तोऽभूत्तृतीयक ॥ ४८

इति वह्वादिवर्गः ॥ ३ ॥

इति भास्कररायेण काण्डो नानापदाभिधः ।
भ्वादिकर्मादिवह्वादिवर्गैस्त्रिभिरुदीरित ॥ ४९

॥ इति वैदिककोशे नानापदकाण्डः प्रथमः समाप्तः ।

जहेति हतवानर्थे, निधा पाशसमूहके, ।
शितामेति पद बाहोर्योनौ श्यामे यकृत्यपि, ॥ १
मेहना मङ्गहे नास्तीत्यर्थे च महनीयके, ।
दमूना दानमनसि तथा दात(न्त)मनस्यपि ॥ २
इर्पिरः मेरके चेच्छावति, मूपस्तु मूंच(प)का(क) ; ।
कुरुतार्थे कुरुतन, चालन्या तितँउ(ऊ) स्मृतम् ॥ ३
मन्दुर्म(न्दू म)दिष्णौ मुदिते, शिप्रे स्तो नासिके हनू ।
लोधा(ध)लुब्धे, तुग्वे तीर्थे, क्षीरमित्यनुशायिनो(नि) ॥ ४

---

१ रजसी (नि॰) २ 'गुदे' इति पाठान्तरम् ३ 'यस्य चित्त गृहे सक्त तस्मिन्दममन स्यपि', 'दान्तेषु मनोऽस्येति विग्रह ' अय शोध मन्यतापुस्तके दृश्यते ४ ग इर्तके' इति पाठान्तरम् इरिरेणे (नि॰) गन्तयप्ययम् (शोध) ५ मूषिका ' इति पाठान्तरम् बहुवचन इति शोध ६ तितँऊ (नि॰) ७ मन्दू (नि॰) ८ लाधा, (पा॰) लोध (नि॰) ९ तुग्वनि (नि॰) १० 'अन्नजलीटेऽपि' इति शोध

उदरे जठरे; वाहः सोमे; मध्या तु मध्यतः; ।
कायमानश्चायमाने तथा कामयमानके ॥ ५
विद्रधे विद्वढे व्यूढे, द्रुपदं(दे) तु द्रुमाश्रय ।
नंसन्त इत्यभिमुखे, नमतो व्याप्नुवन्ति हि ॥ ६
परितक्म्याभितो गन्त्र्यामीर्मान्ता ईरितान्तका ।
अध्रसत्या(त्या)कवन्त्या(र्त्या) स्यादिध्मिणो गतशीलिषु ॥ ७
हन्तारो हन्यमानाश्च तथाभिपूयमाणका (?) ।
स्तुतिमन्त शब्दवन्त इति आहनसः स्मृता ॥ ८
सुविते शोभनगतौ प्रसवेऽपि च स स्मृता (त?) ।
दयादानविभागेषु दयते दाहहिंसयो. ॥ ९
पुराणनव्ययोर्नूचं नूचिदित्यथ दावने ।
प्रदानाय प्रदात्रे वाकूपारः सूर्यकूर्मयो ॥ १०
सुतुकः सुगमे; सुमायणाः सुगमनार्थका ।
च्यवनश्च्यावने चर्षी, शिशीते तीक्ष्णवाचक ॥ ११
अमायुवोऽमगच्छन्तोऽममाद्यन्तश्च कीर्तिताः ।
रजो हरश्च ज्योतिष्यप्स्वह्नि लोकेषु चासृजि ॥ १२
जुहुरे जुह्विरे, च्यन्तः पश्यत्स्वश्नत्सु गन्तृषु ।
वाश्री वाचयश्म-मेथा(थ्या) (?) च, क्रीणा(ण) कुर्वाण ईरितौ (त) ॥१२
विषुणो विषमे; जामिर्भगिनीभ्रातृबन्धुषु ।
सजातीयेऽतिरिक्ते च, बालिशोऽथ पिता पिता ॥ १४

---

१ उदरे जठरे २ 'स्तोत्रेऽपि' इति शोध ३ 'विद्रध विद्धके दृढ' इति पाठान्तरम् ४ द्रुपदे (नि०) ५ 'द्रुमध्य' ६ 'नसन्ते स्यामभन्तऽर्थे'. ७ 'परितक्म्या मता रात्या-मीर्मान्ता' ईर्मान्ते (नि०) ८ 'दुरितान्ता' इति शोध. ९ 'शास्त्रि' इति पाठ. १० 'इच्छावन्तो दर्शकाश्च' ११ 'तथाभिनम्यमाणका'. १२ 'प्रजायामपि ॥ स्मृत' १३ गत्यर्थाऽप्ययन् (शोध) १४ 'निपातानर्ती' (शोध) १५ 'दानार्थे च स्यात्समुद्रे'. अकूपारस्य (नि०) १६ सुयजा अपि (शोध). १७ अमायुव (नि०) १८ न गच्छन्तो, १९ मध्यां, २० श्राण. क्राणा (नि०) २१ ईरित २२ पुनरुक्ते सजातीये .

शंयोस्तु सुखयौ रोगशमने भयनाशने ।
बृहस्पतेस्तनूजेऽपि; स्थापयामासुरेरिरे ॥ १५
अदितिः स्यादा(द)दीनायां खण्ड्यायां देवमातरि ।
जसुरिः क्षुधिते; मैन्दी स्तोतव्ये स्तुतिकर्तरि ॥ १६
गौर्गन्तारि मयूरे च; जरते स्तुतिकर्मणि ।
दंसिः कर्माणि, तूताव विष्टब्धौ; गातुरध्वनि; ॥ १७
विर्युज्यमाने वियुते; चयसे गतिहिंसयोः; ।
ऋधक् सत्यपृथक् वृ(ष्ट)ष्टिप्वस्या अस्येति तु द्वयम् ॥
उदात्तं प्रथमादेशो तीव्रार्थेऽर्ध्या(प्य)नुदात्तकम् ॥ १८
अन्वादेशेऽल्पके; सेस्नि(स्नि)मेधे स्नपयितर्यपि ।
वाहिष्ठः स्याद्वोढतमेऽप्यत्यन्तं व्याप्नुवत्यपि ॥ १९
वावशाने(न)स्तूयमाने तथा कामयमानके ।
वोर्ये(र्यं) तु वरणीये स्याद्वर(रे) श्रेष्ठेऽन्ध ओदने ॥ २०
तिमिरे नेत्रहीने च; दूतः संदेशहारके ।
असश्चन्ती असजन्त्योर्व्यु(न्त्यव्यु)दस्यन्त्योर्वनुष्यति ॥ २१
जिघांसि नुस्तिती छोच(?) तरुष्यति जिघांसति ।
भन्दनाः स्तुतयः मोक्षाः; आहन अपहन्तारि(?) ॥ २२
जपत्यध्येतारि ऋषी नद; ऊतिस्तु रक्षणे ।
सोमोअक्षाः क्षरत्यर्थे; ह्वात्रं शीघ्रतरार्थकम् ॥ २३
हृ(हा)समाने तु हृप्यत्योर्जवेन स्पा(स्प)र्द्ध(र्ध)मानयोः ।
पड्भिः पादैर्बाधनैश्च पानैश्च स्पर्शनैरपि ॥ २४
ससमन्ये माध्यमिके ज्योतिषि स्यादथ द्विता ।
द्वैधे; ग्ना इति तु ग्नात्यावरीतारस्तथोपसः ॥ २५

---

१ शयुस्तु. २ ददीनाया. ३ मन्दिने (नि०) ४ मयूरे. ५ दूसर्य (नि०) ६ द्यावा-पृथिव्यौ. ७ प्रथमेति शोध.. ८ यानुदात्तकम् ९ मास्नि (नि०). १० द्वोढृतमे. ११ न: वारयमाने. वावशानः (नि०). १२ वार्य(पा०) वार्य (नि०). १३ श्रेष्ठतमेथान्ध. १४ व्युद०. १५ आहनः (नि०). १६ हासमाने (पा०) हासमाने (नि०).

वराहस्तु वराहारहर्ता यज्ञोऽम्बुदोऽङ्गिरा ।
समूलोत्खातकर्ताथ देवभेदा वराहव ॥ २६
स्वसरं दिवसे, शर्या अङ्गुलीषु शरेष्वपि ।
अर्को वृक्षान्नमन्त्रेषु, पविर्नेम्यां, सचा सह ॥ २७
धन्वान्तरिक्षे च मराविद्धेथ(त्थेत्थ) स(सि)नमोदने ।
चित्पूजाया पश्या(शा)वौड् स्यादुपमाया समुच्चये ॥ २८
वक्षो भुजान्तरे, तोद शिक्षके, द्युम्नमोदने ।
कीर्त्यां चाघृणिराया(य)तमभे, स्वञ्चास्तु पावके ॥ २९
पवित्रं जलवाय्वग्निमन्त्रेन्द्वर्केन्द्ररश्मिषु ।
शिपिविष्टः प्रशसाया रश्माविष्टे च कुत्सिते ॥ ३०
विर्द्णौ चाथर्यु(र्युं)रतन(२)शालिन्यथ पृथुज्जयाः ।
पृथुवेगे, काणुका तु कान्तक्रान्तेन्दुपर्तृका ॥ ३१
अध्रिगुः पावके मन्त्रे पुरुहूते प्रशासने ।
आपान्तमन्युरापाति(दि)तमन्यौ स्यात्प्रशा तु कुल्मा(ल्या)याद् ॥ ३२
उर्वश्याप्सरस (उर्वश्यप्सरसि) स्यादाङ्गूपः स्तोम आघोषे ।
वाजपस्त्यं सोमरसे, वयुनं ज्ञानशोभयो ॥ ३३
अन्नेन तुल्यो यद्गन्धो वाजगन्ध्यं तु तन्मतम् ।
गन्ध्यं तु ग्रहणार्हं स्याद्ग्रथितालिङ्गिता मृ(स्मृ,म(४))ता ॥ ३४
कौरयाणः कृत येन यान तद्वाचको भवेत् ।
यस्य तु त्वरित यान तौरयाणस्तु स स्मृत ॥ ३५
अह्रयाणस्तु स प्रोक्तो यस्य यानमत(ल)ज्जितम् ।
हरयाणस्तु यद्यान यत्किचिद्धरते वलात् ॥ ३६
नादर्वा(मार्दवा५)पादको नन्दीः कर्मसु स्थिर आस्तिः ।
तूर्णाशमुदके, क्षुम्पं शिलीन्ध्रे(न्ध्रे), निष्प(ष्प)पी विटे ॥ ३७

---

१ स्वसराणि (नि०) २ नम्या ३ आ(नि०) ४ विष्णु (नि०) ५ निष्पपी(पा०) त्रि पुपी (नि०) सूर्ये

पर्दि पक्षी, सोमरसे निंचुम्पुणे(ण)निचुकुणौ(¹) ।
पादुर्गत्या, हृकश्चन्द्रे सूये(र्ये) शुनि च जम्बुके ॥ ३८
अज्ञातनामधेय यज्ञोपवाकं तदीरितम् ।
कृति(त्ति)र्यशोन्नकन्थासु, श्वघ्नी कितव उच्यते ॥ ३९
सेमः स(स्स)र्वे ; कुटुं(ट) कर्म, चर्पणिर्द्रष्टरि स्मृत ।
केपयो(य) कुत्सिते, शम्बो वज्रे, जिह्मासु(तु) काकुदम् ॥ ४०
करोष्यभिमुख शीघ्रमित्यर्थे तूतुमाकृपे ।
अंछेतु(छेति) प्रांमु(मु)मित्यर्थे, सर्वत प्रसृत परि ॥ ४१
ईं सीमिति ह्ये(य) पादपूरणे त्य(ऽन्त्य) परिग्रहे ।
अंसत्रं वर्मधनुषो, व्यो(व्यो)म्नि स्तोमे च वीरिटे ॥ ४२
एनमेनामिति पदे एतच्छब्दार्थके मते ।
सृणिर्दात्रेऽङ्कुशे चेति, जहादिर्वर्ग ईरित ॥ ४३

इति जहादिवर्गः ॥ ५ ॥

आशुशुक्षणिरग्नौ स्यादुद्दिदीपयिपावपि ।
आशा दिशश्चोपदिश , काशिः स्यान्मुष्टिवाचक ॥ १
अलातृणः कुणारुश्च कत्पयं च शिरिम्बिठः ।
इलीविशः क्रियेधाश्च षडमी मेघवाचका ॥ २
सलल्कं तु सलुब्धे, विस्रुहस्त्वाप ईरिता ।
नक्षद्दाभमिति प्रोक्त व्याप्तिमात्रेण हिंसकम् ॥ ३
अस्कृधोयुस्तु दीर्घायुर्निशृम्भाः शीघ्रहारिणा (ण) ।
ओपध्यो वीरुधः सोमरसवाची ऋदूदरः ॥ ४
सक्रव्योक्थो(क्थो) महोक्थश्च वृवदुक्थमिति स्मृत ।
पुरुकामो भूरिकाम , कपना कृमयो मता ॥ ५
भारुजीकः सुप्रसिद्ध प्रकाशो यस्य स स्मृत ।
ओमना रक्षणापार्थ, जूर्णिः शक्त्यास्यमायुधम् ॥ ६

१ निचुपुण (नि०) २ समस्यन कुट समस्य (नि०) कुटस्यारुर्णीण (नि०) ३ अङ्के (नि०) ४ प्राभु ५ आशोभ्य (नि०) ६ कुणारुश्च. ७ हारिण. ८ महोक्थश्च

आसैंचती(असिन्वती)असंखादयन्यौ(न्त्यौ); प्रकलविद्वणिक् ।
धान्यभर्जनपात्री या सोपलप्रक्षिणी मता ॥ ७
उपसीति ह्युपस्थाने; रुजाना नद्य ईरिताः ।
पाथोने(न्ने)ऽम्बुनि खेऽभ्यर्धयज्वा पूष्णीक्ष ईशिषे ॥ ८
सवीमन्यम्यनुज्ञायामस्मे इत्यस्मदर्थकम् ।
अमूरः पण्डिते; क्षोणं गृहे; श्रायन्त आश्रिताः ॥ ९
ज्ञानानि विदथानि स्यु ; समथाः सर्वतः पृथुः ।
शशमानः शंसमान; आशीराशिपि चाशिरे ॥ १०
अजीगरिति चागृह्वा अगारीरिति वार्थवत् ।
देवोच्या देवगत्यार्थे; कृपा कल्मि(ल्पि)तयार्थकम् ॥ ११
विजामातुरपर्याप्तजामातृत्वस्य वाचकम् ।
सोमानमभिषोत्ता(ता)रमोमासो रक्षका मताः ॥ १२
अनवायं तु सकलं; किमीदी पिशुनो मतः ।
अमीवा रोगभूते स्यादमवानपि तादृशे ॥ १३
भयजात्या रोगजात्यामप्वा; दुरितमंहसि ।
अमतिः स्वात्मविज्ञाने; श्रुष्टी स्यात्सुखशीघ्रयोः ॥ १४
रुवाद्रोचिष्णुरूपे स्यात्पुरन्धिर्वरुणेन्द्रयो. ।
रिशादसस्त उच्यन्ते हिंसका यैर्विदारिताः ॥ १५
सुविदत्रः सुविद्यावान्; सुदत्रस्तु सुदानकृत् ।
आनुषक् स्यादानुपूर्व्ये; तुर्वणिः संभुजेद्रुतम्(भजेद्रुतम्[९]) ॥ १६
गिर्वणः(णाः) स्तुतिसमक्ताः; सूर्तं तु संसमीरित(ते[८]) ।
जारयाय्यजनीत्यर्थे; यादृश्मिन्यादृशेऽर्थकम् ॥ १७
अग्रिया त्वग्रगाम्यस्म्यगसम्यक्चन ओदनः ।
शुरुधो जङ्घतीरापः वे(प)चता पक्व उच्यते ॥ १८

---

१ असिन्वती. २ स्मृता. ३ देवोदेवाच्याकृपेत्येक पदम् (नि०) ४ किमीदिने (नि०). ५ पूर्व्ये. ६ गिर्वणसे (नि०) ७ असूत सूर्तं (नि०). ८ ससमीरिता. ९ पचता (नि०).

अमिनस्त्वनवच्छिन्नावयवोऽर्थोप्रतिष्कुतः ।
प्रतीकारविनिर्मुक्ते; सुशिप्रो दीर्घनासिके ॥ १९
शोभमानहनौ च; द्विवर्हा द्विगुणवृद्धिमान् ।
शाशदानस्तु शाश(शा)धमान; स्मो भुजङ्गमे ॥ २०
उराणो बुं(ब)हुकुर्वाणे; रमणीयेषु रंस्विति ।
प्रकारेऽक्र(:)स्तिपाः कूपे; जवारु रविमण्डले ॥ २१
स्तियानामप्स्वथ स्तोत्रे जरूथं; कुलिशः पवी ।
विपर्यैकप्रधानो यस्ततैंतुर्ष्टि स्तु(त)स स्मृतः ॥ २२
वर्हणा परितो वृद्धौ; तुञ्जो दानेऽनले भृमिः ।
संसारे विप्पितो; रोस्थि(स्पी) स्तुतिकर्तरि चाम्भसि ॥ २३
तुरीपमुदक प्रोक्तमृञ्जतिस्तु प्रसाधने ।
ऋजुनीतिस्तु(ती तु) कौटिल्यरहितं गमनं मतम् ॥ २४
ऋदूपे दूरपतनौ तथागमनपातिनौ ।
प्रतद्वसू हये; चोष्क्रूयमाणो दानकर्तरि ॥ २५
जिन्वति प्रीयते; चोष्क्रूयते धातुर्गृं(र्व्यु)दस्यति ।
हिनोतेति प्रहिणुत, स्वयमित्यर्थक स्मत् ॥ २६
दिविष्टिः स्वर्गफलक कर्म, दूतस्त्वरावति ।
महस्पमत्रो; मश्रोक्तगुणशालिन्यृचीषमः ॥ २७
अनर्वानाश्रितेऽनर्शरातिं निष्पापदानकृत् ।
असाम्यनन्ते; गल्दा तु धमन्यामथ जलहवः ॥ २८
निर्ज्वालनेषु; यकुरो ज्योतिरोघ(घ)जलौघ(घ)यो ।
येकनाटानिति प्रोक्ता ये ॥ द्विगुणकारिण ॥ २९
अभिधेतनशब्दः स्यादभिधावनवाचकः ।
अंहुरोऽह (हू)रण चाव(थ) कूपे; वाताप्यमम्भसि ॥ ३०

---

१ वो योऽप्रति २ मान. ३ षट् ४ ततनुष्टिस्तु. ५ रास्पी (पा०) ग्रास्पिन (नि०) ६ प्रसादने ७ दिविष्टिषु(नि०) ८ गल्दया(नि०) ९ निरुक्तादधिकम्

चतः खेदेऽनुकम्पाया, चाकन्निच्छति पश्यति ।
रथर्यति रथं[1]मै(मे)प्सावमक्रा ना(गो)न्तरिक्षयो ॥ ३१
सदान्वेऽनारत शब्दकर्त्ता, कम्पक आधवः ।
योऽनवक्षिप्तवचन स भवेदनवव्रवः ॥ ३२
पराशरस्तपौ हिंस्रे, दनः स्युर्दानचेतस ।
विकर्त्तनक्षमा दन्ता यस्या सा तु क्रिविर्दती ॥ ३३
ससरिच्छौ शरारुः स्याद्दन्तहीने करूळती ।
कीकटो[2] नास्तिके, द्य(द्व्य)र्थं[3] इदयुरिदमिच्छति ॥ ३४
एतद्वत्यप्यथो वुन्दो(न्द)वृन्दवृन्दारकाः शरे ।
भत्यो([4]) अत्यो (अन्त्यो)गजेऽपि, किः वर्तर्ल्युल्व[5] शब्दो जरायुणि ॥
ऋवीस तु पृथिव्यामित्याशुशुक्षणिवर्गक ॥ ३५
अग्न्याद्या देवपत्न्यन्ता एकपञ्चाशता शतम् ।
देवतावाचिनः शब्दा विशिष्येह न वर्णिताः ॥ ३६
इति भास्कररायेण काण्ड एकपदाभिधः ।
उक्तो जहाद्याशुशुक्षण्यादिवर्गद्वयान्वित ॥ ३७
द्वाविंशत्यधिकाना शब्दाना षोडशशतानाम् ।
यास्कव्याख्यानुमतः सपूर्णा वैदिकः कोशः ॥ ३८

इत्याशुशुक्षण्यादिवर्गः ॥ ९ ॥

इति श्रीमद्भारद्वाजगम्भीरराजदीक्षितसूरिसूनुभास्कर
रायदीक्षिताविरचितो द्वितीय ऐकपदिक-
काण्डो वैदिककोशश्च समाप्तः ।

---

१ प्प्सा २ कीकटपु(नि०) ३ ग्न्द(नि०) ४ निघण्टौ न पठितमिद पदम् निरुक्ता दुद्धृतम् ५ ग्रुल्व (पा०)

॥ श्रीः ॥

अथ

वैदिकनिघण्टुः ।

अथ प्रथमोऽध्याय ।

ॐ। गौः । ग्मा । ज्मा । क्ष्मा । क्षा । क्षमा । क्षोणी । क्षितिः । अवनिः । उर्वी । पृथ्वी । मही । रिपः । अदितिः । इळा । निर्ऋतिः । भूः । भूमिः । पूषा । गातुः । गोत्रेत्येकविंशतिः पृथिवीनामधेयानि ॥ १ ॥ हेम । चंद्रं । रुक्मं । अयः । हिरण्यं । पेशः । कृशनं । लोहं । कनकं । कांचनं । भर्मं । अमृतं । मरुत् । दत्रं । जातरूपमिति पञ्चदश हिरण्यनामानि ॥ २ ॥ अंबरं । वियत् । व्योम । बर्हिः । धन्व । अंतरिक्षं । आकाशं । आपः । पृथिवी । भूः । स्वयंभूः । अध्वा । पुष्करं । सगरः । समुद्रः । अध्वरमिति षोडशान्तरिक्षनामानि ॥ ३ ॥ स्वः । पृश्निः । नाकः । गौः । विष्टप् । नभ इति षट् साधारणानि ॥ ४ ॥ खेदयः । किरणाः । गावः । रश्मयः । अभीशवः । दीधितयः । गभस्तयः । वनं । उस्राः । वसवः । मरीचिपाः । मयूखाः । सप्तऋषयः । साध्याः । सुपर्णा इति पञ्चदश रश्मिनामानि ॥ ५ ॥ आताः । आशाः । उपराः । आष्ठाः । काष्ठाः । व्योम । ककुभः । हरित इत्यष्टौ दिङ्नामानि ॥ ६ ॥ श्यावी । क्षपा । शर्वरी । अक्तु । ऊर्म्या । रांम्या । यम्या । नम्या । दोषा । नक्ता । तमः । रजः । असिक्नी । पयस्वती । तमस्वती । घृताची । शिरिणा । मोकी । शोकी । ऊधः । पयः । हिमा । वस्वीति त्रयोविंशती रात्रिनामानि ॥ ७ ॥ विभावरी । सूनरी । भास्वती । ओदती । चित्रामघा । अर्जुनी । वाजिनी । वाजिनीवती । सुम्नावरी । अहना । द्योतना । श्वेत्या । अरुषी । सूनृता । सूनृतावती । सूनृतावरीति षोळशोषोनामानि ॥ ८ ॥ वस्तोः । द्युः । भानुः । वासरं । स्वसराणि । घ्रंस । घर्मः ।

१ क्षोणि. २ सगर. ३ रम्या. ४ श्रीणा. ५ त्रमी. ६ द्यो:.

गृणः । दिनं । दिवा । द्विवेदिवे । द्यविद्यवीति द्वादशाहर्नामानि ॥ ९ ॥ अद्रिः । ग्रावा । गोत्रः । वलः । अश्नः । पुरुभोजाः । वलिशानः । अश्मा । पर्वतः । गिरिः । व्रजः । चरुः । वराहः । शंबरः । रौहिणः । रैवतः । फलिगः । उपरः । उपलः । चमसः । अहिः । अभ्रं । वलाहकः । मेघः । दृतिः । ओदनः । वृषंधिः । वृत्रः । असुरः । कोश इति त्रिंशन्मेघनामानि ॥ १० ॥ श्लोकः । धारा । इळा । गौः । गौरी । गांधर्वी । गभीरा । गभीरा । मंद्रा । मंद्राजनी । वाशी । वाणी । वाणीची । वाणः । पविः । भारती । धमनिः । नाळीः । मेळिः । मेना । सूर्या । सरस्वती । निवित् । स्वाहा । वग्नुः । उपब्दिः । मायुः । काकुत् । जिह्वा । घोषः । स्वरः । शब्दः । स्वनः । ऋक् । होत्रा । गीः । गाथा । गणः । धेना । ग्नाः । विपा । नना । कशा । धिषणा । नौः । अक्षरं । मही । अदितिः । शची । वाक् । अनुष्टुप् । धेनुः । वल्गुः । गल्दा । सरः । सुपर्णी । बेकुरेति सप्तपञ्चाशद्वाङ्नामानि ॥ ११ ॥ अर्णः । क्षोदः । क्षद्म । नभः । अंभः । कबंधं । सलिलं । वाः । वनं । घृतं । मधु । पुरीषं । पिप्पलं । क्षीरं । विषं । रेतः । कशः । जन्म । बृबूकं । बुसं । तुग्र्या । बर्बुरं । सुक्षेम । धरुणं । सुरा । अररिंदानि । ध्वस्मन्वत् । जामि । आयुधानि । क्षपः । अहिः । अक्षरं । स्रोतः । तृप्तिः । रसः । उदकं । पयः । सरः । भेषजं । सहः । शवः । यहः । ओजः । सुखं । क्षत्रं । आवयाः । शुभं । यादुः । भूतं । भुवनं । भविष्यत् । ओघः । महत् । व्योम । यशः । महः । सर्णीकं । स्वृतीकं । सतीनं । गहनं । गभीरं । गंभरं । ई । अन्नं । हविः । सद्म । सदनं । ऋतं । योनिः । ऋतस्ययोनिः । सत्यं । नीरं । रयिः । सत् । पूर्णं । सर्वं । अक्षितं । बर्हिः । नाम । सर्पिः । अपः । पवित्रं । अमृतं । इंदुः । हेम । स्वः । सर्गाः । शंबरं । अभ्वं । वपुः । अंबु । तोयं । तूयं । कृपीटं । शुक्रं । तेजः । स्वधा । वारि । जलं । जलाषं । इदमित्येकशतमुदकनामानि

१ घृणिः. २ वलाहकः विधधिः. ३ मेना । मेळिः. ४ नभा. ५ शकम्. ६ बुर्बुरम्. ७ सिरा, सूरा. ८ अररिदानि. ९ श्रय. १० याद:. ११ महत् । आर्प. १२ सतीकम्, स्मृतीकम्. १३ तृपीटम्, नृपीटम् (?).

॥ १२ ॥ अवनयः । धुन्याः । खाः । सीराः । स्रोत्याः । एन्यः । धुनयः । रुजानाः । वक्षणाः । खादोअर्णाः । रोधचक्राः । हरितः । सरितः । अग्रुवः । नभन्वः । वध्वः । हिरण्यवर्णाः । रोहितः । सस्रुतः । अर्णाः । सिंधवः । कुल्याः । वर्यः । उर्व्यः । इरावत्यः । पार्वत्यः । स्रवन्त्यः । ऊर्जस्वत्यः । पयस्वत्यः । तरस्वत्यः । सरस्वत्यः । हरस्वत्यः । रोधस्वत्यः । भास्वत्यः । अजिराः । मातरः । नद्य इति सप्तत्रिंशन्नदीनामानि ॥ १३ ॥ अत्यः । हयः । अर्वा । वाजी । सप्तिः । वह्निः । दधिक्राः । दधिक्रावा । एतग्वः । एतशः । पैद्वः । दौर्गहः । औच्चैःश्रवसः । तार्क्ष्यः । आशुः । ब्रध्नः । अरुषः । मांश्चत्वः । अव्यथयः । श्येनासः । सुपर्णाः । पतङ्गाः । नरः । ह्रार्याणाः । हंसासः । अश्वा इति षड्विंशतिरश्वनामानि ॥ १४ ॥ हरी इंद्रस्य । रोहितोऽग्नेः । हरित आदित्यस्य । रासभावश्विनोः । अजाः पूष्णः । पृषत्यो मरुताम् । अरुण्यो गाव उषसाम् । श्यावाः सवितुः । विश्वरूपा बृहस्पतेः । नियुतो वायोरिति दशादिष्टोपयोजनानि ॥ १५ ॥ भ्राजते । भ्राशते । भ्राश्यति । दीदयति । शोचति । मंदते । मंदते । रोचते । ज्योतते । द्योतते । द्युमदित्येकादश ज्वलतिकर्माणः ॥ १६ ॥ जमत् । कल्मलीकिनं । जंजणाभवन् । मल्मलाभवन् । अर्चिः । शोचिः । तपः । तेजः । हरः । घृणिः । शृंगाणि शृंगाणीत्येकादश ज्वलतो नामधेयानि ॥ १७ ॥ गौर्हेमावर्त्त स्वः[1] खेदय आता श्यावी विभावरी वस्तोरद्रिश्लोकोऽर्णोऽवनयोऽत्योहरीइंद्रस्य भ्राजते जमदिति सप्तदश ॥

॥ इति निघण्टौ प्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

अथ द्वितीयोऽध्याय ।

ॐ । अपः । अप्नः । दंसः । वेषः । वेपः । विष्ट्वी । व्रत । कर्वरं । कृणुं । शक्म । क्रतु । करणानि । करांसि । करिक्रत् । करती । चक्रत् । कर्त्वं । कर्तोः । कर्तवै । कृत्वी । धीः । शची । शमी । शिमी । शक्तिः । शिल्पमिति षड्विंशतिः कर्मनामानि ॥ १ ॥ तुक् । तोक । तनयः । तोक्म ।

१ यद्दय २ ऋतावर्य ३ रेवत्य ४ सरस्वत्य । तरस्वत्य ५ दौर्गाह ६ वार्याणाम्. ७ द्योतते, ज्योतते. ८ घृणि . ९ स्वाः . १० शक्म, क्रतु , कृणुम्. ११ करती, करिक्रत्.

तक्म । शेपः । अर्मः । गयः । जाः । अपत्यं । यहुः । सुनुः । नपात् । प्रजा । बीजमिति पञ्चदशापत्यनामानि ॥ २ ॥ मनुष्याः । नरः । धवाः । जंतवः । विशः । क्षितयः । कृष्टयः । चर्षणयः । नहुषः । हरयः । मर्याः । मर्त्याः । मर्ताः । व्राताः । तुर्वशाः । द्रुह्यवः । आयवः । यदवः । अनवः । पूरवः । जगत. । तस्थुषः । पंचजनाः । विवस्वतः । पृतना इति पञ्चविंशतिर्मनुष्यनामानि ॥ ३ ॥ आयती । च्यवाना । अभीशू । अप्नवाना । विनृगसौ । गभस्ती । करस्नौ । बाहू । भुरिजौ । क्षिपस्ती । शक्वरी । भरित्रे इति द्वादश बाहुनामानि ॥ ४ ॥ अग्रुवः । अण्व्यः । क्षिपः । विशः । शर्याः । रशनाः । धीतयः । अथर्यः । विपः । कक्ष्याः । अवनयः । हरितः । स्वसारः । जामयः । सनाभयः । योक्त्राणि । योजनानि । धुरः । शाखाः । अभीशवः । दीधितयः । गभस्तय इति द्वाविंशतिरङ्गुलिनामानि ॥ ५ ॥ वश्मि । उश्मसि । वेति । वेनति । वेसति । वांछति । वष्टि । वनोति । जुषते । हर्यति । आचके । उशिक् । मन्यते । छन्त्सत् । चाकनत् । चकमानः । कनति । कानिषदित्यष्टादश कान्तिकर्माणः ॥ ६ ॥ अधः । वाजः । पयः । श्रव । पृक्षः । पितुः । सुतः । सिनं । अवः । क्षु । धासिः । इरा । इळा । इष । ऊर्क् । रसः । स्वधा । अर्कः । क्षद्म । नेमः । ससं । नम । आयुः । सूनृता । ब्रह्म । वर्चः । कीलालं । यश इत्यष्टाविंशतिरन्ननामानि ॥ ७ ॥ आवयति । भर्वति । बभस्ति । वेति । वेवेष्टि । अविष्यन् । बप्सति । भसथ । बब्धां । ह्वरतीति दशात्तिकर्माणः ॥ ८ ॥ ओजः । पाजः । शव । तवः । तरः । त्वक्षः । शर्धः । बाधः । नृम्ण । तविषी । शुष्म । शुष्ण । दक्षः । वीळु । च्यौत्न । शूषं । सहः । यहः । वधः । वर्गः । वृजन । वृक । मज्मना । पौंस्यानि । धर्णसि. । द्रविण । स्पन्द्रासः । शम्बरमित्यष्टाविंशतिर्बलनामानि ॥ ९ ॥ मघ । रेक्णः । रिक्थं । वेदः । वरिवः । श्वात्र । रत्नं । रयि । क्षत्र । भगः । मीळ्हुं । गयः । द्युम्नं ।

१ शेप . २ अभीशु(?) ३ त्रिश । क्षिप । श्वश ४ अथर्यव . ५ सुदस्त्या . ६ वेष्टि. ७ ईर्यति. ८ शसनत्, ९ पय । श्रय । पृक्ष. १० सुतम्, वय . ११ वाज.. १२ तरः, तत्र . १३ दक्ष . १४ शुष्म, शूष, दक्षः १५ त्विट् १६ स्पद्रास (?)

इंद्रियं । वसु । राय: । रार्ध: । भोजनं । तना । नृम्णं । बंधुः । मेधा । यशः । ब्रह्म । द्रविणं । श्रवः । वृत्र । वृतमित्यष्टाविंशतिरेव धननामानि ॥ १० ॥ अघ्न्या । उस्रा । उस्रिया । अही । मही । अदितिः । इळा । जगती । शक्करीति नव गोनामानि ॥ ११ ॥ रेळते । हेळते । भामते । भृणीयते[1] । भ्रीणाति । श्रेषति । दोधति । वनुष्यति । कपते । भोजेत[2] इति दश क्रुध्यतिकर्माणः ॥ १२ ॥ हेळ । हरः । हृणिः[3] । त्यजः । भामः । एहः । हरः । तपुषी । जूर्णि । मन्युः । व्यथिरित्येकादश क्रोधनामानि ॥ १३ ॥ वर्तते । अयते । लोटते । लोठते । स्यदते । कसति । सर्पति । स्यमति । स्रवति । स्रंसते । अवति । श्रोतति । ध्वंसति । वेनति । मार्ष्टि । भुरण्यति । शवति । काल्यति । पेलयति । कटति । पिस्यति । विस्यति । मिस्यति । प्रवते । प्लवते । च्यवते । कवते । गवते । नवते । क्षोदति । नक्षति । सक्षति । म्यक्षति । सश्चति । ऋच्छति । तुरीयति । चतति । अतति । गाति । इयक्षति । सश्चति । त्सरति । रहति । यतते । भ्रमति । भ्रजति । रजति । लजति । क्षियति । धमति । मिनाति । ऋण्वति । ऋणोति । स्वरति । सिसर्ति । वेविष्टि[4] । योशिष्टि[5] । रिणाति । रीयते । रेजति । दध्यति । दभ्नोति[6] । युध्यति । धन्वति । अरुषति । आर्यति । डीयते[7] । तकति । दीयति । ईषति । फणति । हनति । अर्दति । मर्दति । ससृते । नमते । हयति । इयर्ति । ईर्ते । ईखते । जयति । श्वात्रति । गति । आँगनीगति[8] । जगति । जिन्वति । जसति । गमति । प्राति । भ्राति । प्रयति । वहते । रथर्यति । जेहते । प्वङ्कति । क्षुपति । प्साति । वाति । याति । द्रपति । द्राति । द्रूळति । एजति । जमति । जवति । वञ्चति । अनिति । पवते । हर्ति । सेधति । अगन् । अजगन् । जिगाति । पतति । इन्वति । द्रमति । द्रवति । वेति । हंयतात्[9] । एति । जगायात् । अयुधुरिति द्वाविंशं शतं गतिकर्माणः ॥ १४ ॥ नु । मक्षु । द्रवत् । ओषं । जीराः । जूर्णि[10] । शूर्ता । शुघनास । शीभं । तृषु । तूयं । तूर्णि ।

१ हृणीयते २ भोजत (?) ३ घृणि ४ दह (?) ५ सक्षति ६ मियक्षति ७ विविष्टि ८ योशिष्ट ९ दभ्नोति १० सीयते. ११ गनीगन्ति १२ हन्तात् १३ जूर्णा

अजिरं । भुरण्युः । शु । आशु । प्राशुः । तूर्तुजिः । तुतुजानः । तुज्यमानासः । अज्राः । साचीवित् । द्युगत् । ताजत् । तरणिः । वातरंहा इति षड्विंशतिः क्षिप्रनामानि ॥ १५ ॥ तळित् । आसात् । अंबरं । तुर्वशे । अस्तमीके । आके । उपाके । अर्वाके । अंतमानां । अवमे । उपम इत्येकादशांतिकनामानि ॥ १६ ॥ रणः । विवाक् । विखादः । नदनुः । भरे । आक्रंदे । आहवे । आजौ । पृतनाज्ये । अभीके । समीके । ममसत्यं । नेमधिता । संकाः । समितिः । समनं । मीळ्हे । पृतनाः । स्पृधः । मृधः । पृत्सु । समत्सु । समर्ये । समरणे । समोहे । समिथे । संखे । संगे । संयुगे । संगथे । संगमे । वृत्रतूर्ये । पृक्षे । आणौ । शूरसातौ । वाजसातौ । समनीके । खले । खजे । पौंस्ये । महाधने । वाजे । अज्म । सद्म । संयत् । संवत इति षट्चत्वारिंशत्संग्रामनामानि ॥ १७ ॥ इन्वति । नक्षति । आक्षाणः । आनट् । आष्ट । आपानः । अशत् । नशत् । आनशे । अश्नुत इति दश व्याप्तिकर्माणः ॥ १८ ॥ दभ्नोति । श्नथति । ध्वरति । धूर्वति । वृणक्ति । वृश्चति । कृण्वति । कृंतति । श्वसिति । नभते । अर्दयति । स्तृणाति । स्नेहयति । यातयति । स्फुरति । स्फुलति । निवपंतु । अवतिरति । वियातः । आतिरत् । ताळित् । आखंडल । दूणाति । रुणाति । गृणाति । शम्नाति । तृणेळ्हि । ताळ्हि । नितोशते । निर्बर्हयति । मिनाति । मिनोति । धमतीति त्रयस्त्रिंशद्वधकर्माणः ॥ १९ ॥ दिद्युत् । नेमिः । हेतिः । नमः । पविः । सृकः । वृकः । वधः । वज्रः । अर्कः । कुत्सः । कुलिशः । तुंजः । तिग्मः । मेनिः । स्वधितिः । सायकः । परशुरित्यष्टादश वज्रनामानि ॥ २० ॥ इरज्यति । पत्यते । क्षयति । राजतीति चत्वार ऐश्वर्यकर्माणः ॥ २१ ॥ राष्ट्री । अर्यः । नियुत्वान् । इन. इन इति चत्वारीश्वरनामानि ॥ २२ ॥

---

१ युगत्. २ सखे. ३ सग्रत् (?). ४ अश्नुत.. ५ श्रयति. ६ बर्हयति. ७ तुजः (?).
८ तिग्मम्.

वयुनमिति दश प्रशस्यनामानि ॥ ८ ॥ केतुः । केतः । चेतः । चित्तं । क्रतुः । असुः । धीः । शची । माया । वयुनं । अभिख्येत्येकादश प्रज्ञानामानि ॥ ९ ॥ बट् । श्रत् । सत्रा । अद्धा । इत्था । ऋतमिति षट् सत्यनामानि ॥ १० ॥ चिक्यत् । चाकनत् । अचक्षम । चष्टे । विचष्टे । विचर्षणिः । विश्वचर्षणिः । अवचाकशदित्यष्टौ पश्यतिकर्माणः ॥ ११ ॥ हिकं । नुकं । सुकं । आहिकं । आकीं । नकिः । माकिः । नकीं । आकृतमिति नवोत्तराणि पदानि सर्वपदसमाम्नानाय ॥ १२ ॥ इदमिव । इदंयथा । अग्निर्न ये । चतुरश्चिद्ददमानात् । ब्राह्मणा व्रतचारिणः । वृक्षस्य नु ते पुरुहूतवयाः । जार आ भगं । मेषोभूतो [१] भियन्नयः । तद्रूपः । तद्वर्णः । तद्वत् । तथेति द्वादशोपमाः ॥ १३ ॥ अर्चति । गायति । रेभति । स्तोभति । गुर्धयति । गृणाति । जरते । ह्वयते । नदति । पृच्छति । रिहति । धमति । कृपायति । कृपण्यति । पनस्यति । पनायते । वल्गूयति । मंदते । भंदते । छंदति । छदयति । शशमानः । रजयति । रुजयति । शंसति । स्तौति । यौति । रौति । नौति । भनति । पणायति । पणते । सपति । पपृक्षाः । महयति । वाजयति । पूजयति । मन्यते । मदति । रसति । स्वरति । वेनति । मद्रयते । जल्पतीति चतुश्चत्वारिंशदर्चतिकर्माणः ॥ १४ ॥ विप्रः । विग्रः । गृत्सः । धीरः । वेनः । वेधाः । कण्वः । ऋभुः । नवेदाः । कविः । मनीषी । मंधाता । विधाता । विपः । मनश्चित् । विपश्चित् । विपन्यवः । आकेनिपः । उशिजः । कीरस्तामः । अद्धातयः । मतयः । मतुथाः । वाघत इति चतुर्विंशतिर्मेधाविनामानि ॥ १५ ॥ रेभः । जरिता । कारुः । नदः । स्तामुः । कीरिः । गौः । सूरिः । नादः । छंदः । स्तुप् । रुद्रः । कृपण्युरिति त्रयोदश स्तोतृनामानि ॥ १६ ॥ यज्ञः । वेनः । अध्वरः । मेधः । विदथः । नार्यः । सवन । होत्रा । इष्टिः । देवताता । मखः । विष्णुः । इंदुः । प्रजापतिः । घर्म इति पञ्चदश यज्ञनामानि ॥ १७ ॥ भरताः । कुरवः । वाघतः । वृक्तबर्हिषः । यतस्रुचः । मरुतः ।

१ तथेतुपमा . २ पिपृक्षाः. ३ मनांसि , मनीषिण . ४ केनिप , ५ तामु . ६ स्तुप्. ७ अद्वर.. ८ भारताः.

सुधार्य । देवयव **इत्यष्टाष्टलिङ्नामानि** ॥ १८ ॥ ईमहे । यामि । मन्महे । दद्धि । शग्धि । पूर्धि । मिमिद्धि । मिमीहि । रिरिद्धि । रिरीहि । पीपरत् । यतारं । यधि । इपुध्यति । मदेमहि । मनामहे । मायत इवि **सप्तदश याच्ञाकर्माणः** ॥ १९ ॥ दाति । दाशति । दासति । राति । रासति । पृणक्षि । पृणाति । शिक्षति । तुजति । महत इति **दश दानकर्माणः** ॥ २० ॥ परिस्रव । पवस्व । अभ्यर्ष । आशिप इति **चत्वारोऽध्येपणाकर्माणः** ॥ २१ ॥ स्वपिति । सस्तीति **द्वौ स्वपितिकर्माणौ** ॥ २२ ॥ कूप । कातु । कर्त । वव्र । काट । खात । अवत । क्रिविं । सूद । उत्स । ऋश्यदात् । कारोतरात् । कुशय । वेवट इति **चतुर्दश कूपनामानि** ॥ २३ ॥ तृपु । तंर्का । रिम्वा । रिपु । रिका । रिहायाः । तायु । तस्कर । वनर्गु । हुराश्चित् । मुपीवान् । मलिम्लुच । अवशंस । वृक इति **चतुर्दशैव स्तेननामानि** ॥ २४ ॥ निण्य । सस्व । सनुत । हिरुक् । प्रतीच्य । अपीच्यमिति **पण्निर्णीतान्तर्हितनामधेयानि** ॥ २५ ॥ आके । पराके । पराचैः । आरे । परावत इति **पञ्च दूरनामानि** ॥ २६ ॥ प्रत्न । प्रदिव । प्रवया । सनेमि । पूर्व्यं । अन्हायेति **पट् पुराणनामानि** ॥२७॥ नवं । नूत्नं । नूतन । नव्यं । इदा । इदानीमिति **पळेव नव नामानि** ॥ २८ ॥ प्रपित्वे । अभीके । दभ्र । अर्भक । तिर । सत । त्व । नेम । ऋक्षा । स्तृभिः । वम्रीभिः । उपजिह्विका । ऊर्दर । कृदर । रम्भ । पिनाक । मेना । ग्ना । शेप । वैतस । अया । एना । सिषक्तु । सचते । भ्यसते । रेजत इति **पोडशातिर्दिश उत्तराणि नामानि** ॥ २९ ॥ स्वधे । पुरंधी । धिपणे । रोदसी । क्षोणी । अम्भसी । नभसी । रजसी । सदसी । सद्मनी । घृतवती । बहुले । गभीरे । गभीर । ओण्यौ । चम्वौ । पार्श्वी । मही । उर्वी । पृथ्वी । अदिती । अह्नी । दूरेअंते । अपार अपारे इति **चतुर्विंशतिर्द्यावापृथिव्योर्नामधेयानि** ॥ ३० ॥

उर्द १ ह महद्भर्यइरज्यतींगिबातानिर्णिक (ग)स्त्रेमाक्तुर्नेटचिकयद्धिर्वमिद

१ दग्धि २ त्रिप ३ त्रिका वृका ४ रिह्वा ५ ऋक्षा ६ ऊर्दर मद

मिवाचीतिविप्रोरेभोयन्नोमरताईमहेदातिपरिस्त्रवस्त्रपितिकूपस्तूपुर्निण्यमाकेमत्नंनवंप्रपित्वेस्वधोत्रिंशत् ।

इति निघण्टौ तृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

अथ चतुर्थोऽध्याय ।

ॐ जहा । निधा । शिताम । मेहना । दमूनाः । मूषः । इषिरेण । कुरुतनं । जठरे । तितउ । शिप्रे । मध्या । मंदू । ईर्मान्तासः । कायमानः । लोधं । शीरं । विद्रधे । द्रुपदे । तुग्वनि । नंसंते । नसंतः । आहनसः । अद्मसत् । इन्मिणः । वाहः । परितक्म्या । सुविते । दयते । नूचित् । नूचं । द्राघने । अकूपारस्य । शिशीते । सुतुकः । सुप्रायणाः । अप्रायुवः । च्यवनः । रजः । हरः । जुहुरे । व्यंतः । क्राणाः । वाशी । विपुणः । जामिः । पिता । शयोः । अदितिः । एरिरे । जसुरिः । जरते । मंदिने । गौः । गातुः । दंसयः । तुताव । चयसे । वियुते । ऋधक् । अस्याः । अस्येति द्विपष्टिः पदानि ॥ १ ॥ सस्त्रि । वाहिष्ठः । दूतः । वावशानः । वार्यं । अंधः । असश्चंती । वनुष्यति । तरुष्यति । मंदनाः । आहनः । नदः । सोमोअक्षाः । श्वात्रं । ऊतिः । हासमाने । पद्भिः । सस्तं । ह्विता । व्राः । वराहः । स्वसराणि । शर्याः । अर्कः । पविः । वक्षः । धन्व । सिनं । इत्था । सचा । चित् । आ । द्युम्नं । पवित्रं । तोदः । स्वंचाः । शिपिविष्ट । विष्णुः । आघृणिः । पृथुज्रयाः । अथर्यु । काणुका । अध्रिगुः । आंगुषः । आपातमन्युः । श्मशा । उर्वशी । वयुनं । वाजपस्त्य । वाजगन्ध्यं । गध्यं । गधिता । कौरयाण. । तौरयाण. । अन्हयाणः । हरयाणः । आरितः । व्रंदी । निःषपी । तूर्णाश । क्षुपं । निचुपुणः । पदि । पाद. । वृकः । जोषवाक । कृत्तिः । श्वघ्नी । समस्य । कुटस्य । चर्षणिः । शंब. । केपयः । तुतुमाकृषे । अंसत्रं । काकुदं । बीरिटे । अच्छ । परि । ईं । सीं । एनं । एनां । सृणिरिति चतुरुत्तरमशीतिः पदानि ॥ २ ॥ आशुशुक्षणिः । आशाभ्यः । काशिः । कुणारु । अलातृणः । मलल्कं । कत्पयं । विस्रुहः । वीरुधः । नक्षद्दाभं ।

---

१ नसन्त. २ च्यवान. (?)

अस्कृधोयुः । निशृंभाः । बृबदुक्थं । ऋदूदरः । ऋदूपे । पुलुकामः । असिन्वती ।
कृपना । भार्ऋजीकः । रुजानाः । जूर्णिः । ओमना । उपलप्रक्षिणी । उपसि ।
प्रकलवित् । अभ्यर्धयज्वा । ईक्षे । क्षोणस्य । अस्मे । पाथः । सर्वामनि ।
सप्रथाः । विदथानि । श्रायंतः । आशीः । अजीगः । अमूरः । शशमानः ।
देवोदेवाच्याकृपा । विजामातुः । ओमासः । सोमानं । अनवायं । किमीदिने
अमवान् । अमीवा । दुरितं । अंप्वा । अमतिः । श्रुष्टी । पुरंधिः । रुशत् ।
रिशादसः । सुदत्रः । सुविदत्रः । आनुषक् । तुर्वणिः । गिर्वणसे[2] । असू-
र्तेसूर्ते । अम्यक् । याद्दश्मिन् । जारयायि । अग्रिया । घनः । पचता ।
शुरुधः । अमिनः । जज्झतीः । अप्रतिष्कुतः । शाशदानः । सृप्रः । सुशिप्रः[3] ।
शिप्रे[4] । रंसु । द्विबर्हाः । अक्रः । उराणः । स्तियानां । स्तिपाः । जबारु ।
जरूथं । कुलिशः । तुंजः । बर्हणा । ततनुष्टिं । इलीबिशः । क्रियेधाः ।
भर्मिः । विष्पितः । तुरीपं । रास्पिनः । ऋंजतिः । ऋजुनीती । प्रतद्वसू ।
हिनोत । चोष्कूयमाणः । चोष्कूयते । सुमत् । दिविष्टिषु । दूतः । जि-
न्वति । अमत्रः । ऋचीषमः । अनर्शरातिं । अनर्वा । असामि । गल्दया ।
जल्हवः । बकुरः । बेकनाटान् । अभिधेतन । अंहुरः । बतः । वाताप्यं ।
शाकन् । रथर्यति । असश्चत् । आधवः । अनवब्रवः । सदान्वे । शिरिंबिठः ।
पराशरः । क्रिविर्दती । करूळती । दनः । शरारुः । इदंयुः । कीकटेषु ।
बुंदः । वृंदं । किः । उल्ब । ऋबीसमृबीसमिति द्वात्रिंशच्छतं पदानि ॥ ३ ॥
जहासस्त्रिमाशुशुक्षणिस्त्रीणि ॥

इति निघण्टौ चतुर्थोऽध्याय. ॥ ४ ॥

अथ पञ्चमोऽध्याय ।

ॐ अग्निः । जातवेदाः । वैश्वानर इति त्रीणि पदानि ॥ १ ॥ द्रविणो-
दाः । इध्मः । तनूनपात् । नराशंसः । इळः । बर्हिः । द्वारः । उषासानक्ता ।
दैव्याहोतारा । तिस्रो देवीः । त्वष्टा । वनस्पतिः । स्वाहाकृतय इति त्रयो-

---

१. अप्ने. २. गिर्वणाः. ३. सुशिप्रो । रसु. ४. शिप्रे इति कोशेऽपि न दृश्यते.

दश पदानि ॥२॥ अश्वः । शकुनिः । मण्डूकाः । अक्षाः । ग्रावाणः । नराशंसः । रथः । दुंदुभिः । इषुधिः । हस्तघ्नः । अभीशवः । धनुः । ज्या । इषुः । अश्वाजनी । उलूखलं । वृषभः । द्रुघणः । पितुः । नद्यः । आपः । ओषधयः । रात्रिः । अरण्यानी । श्रद्धा । पृथिवी । अप्वा । अग्नायी । उलूखलमुसले । हविर्धाने । द्यावापृथिवी । विपाट्छुतुद्री । आर्त्नी । शुनासीरौ । देवीजोष्ट्री । देवीऊर्जाहुतीति षट्त्रिंशत्पदानि ॥३॥ वायुः । वरुणः । रुद्रः । इंद्रः । पर्जन्यः । बृहस्पतिः । ब्रह्मणस्पतिः । क्षेत्रस्यपतिः । वास्तोष्पतिः । वाचस्पतिः । अपांनपात् । यमः । मित्रः । कः । सरस्वान् । विश्वकर्मा । तार्क्ष्यः । मन्युः । दधिक्राः । सविता । त्वष्टा । वातः । अग्निः । वेनः । असुनीतिः । ऋतः । इंदुः । प्रजापतिः । अहिः । अहिर्बुध्न्यः । सुपर्णः । पुरूरवा इति द्वात्रिंशत्पदानि ॥ ४ ॥ श्येनः । सोमः । चन्द्रमाः । मृत्युः । विश्वानरः । धाता । विधाता । मरुतः । रुद्राः । ऋभवः । अंगिरसः । पितरः । अथर्वाणः । भृगवः । आप्त्याः । अदितिः । सरमा । सरस्वती । वाक् । अनुमतिः । राका । सिनीवाली । कुहूः । यमी । उर्वशी । पृथिवी । इंद्राणी । गौरी । गौः । धेनुः । अघ्न्या । पथ्या । स्वस्तिः । उषाः । इळा । रोदसीति षट्त्रिंशत्पदानि ॥ ५ ॥ अश्विनौ । उषाः । सूर्या । वृषाकपायी । सरण्यूः । त्वष्टा । सविता । भगः । सूर्यः । पूषा । विष्णुः । विश्वानरः । वरुणः । केशी । केशिनः । वृषाकपिः । यमः । अजएकपात् । पृथिवी । समुद्रः । अथर्वा । मनुः । दध्यङ् । आदित्याः । सप्तऋषयः । देवाः । विश्वेदेवाः । साध्याः । वसवः । वाजिनः । देवपत्न्यो देवपत्न्य इत्येकात्रिंशत्पदानि ॥ ६ ॥

अग्निद्रविणोदाश्वोवायुःश्येनोश्विनौ षट् ।

इति निघण्टौ पञ्चमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

---

१. नाराशस . २. देवीउर्जाहुती. ३ समुद्र । दध्यङ् । अथर्वा.

AN ALPHABETICAL INDEX (SANSKRIT.)

Appendix I.

अ.	नि० शोर	नि० खण्डम्		नि० शोर	नि० खण्डम्
असनम्	४।४२	४।२	अद्भुतम्	३।९	३।३
अहुर	७।३०	४।३	अद्मसत्	४।७	४।१
अकूपार (रस्य)	४।१०	४।१	अद्रि	१।१७	१।१०
अक्तु	१।१२	१।७	अध्रिगु	४।३२	४।२
अभ्र	७।२१	४।३	अध्वरम्	१।७	१।३
अक्षरम्	१।२२ २५	१।११,१२	अध्वर	३।२७	३।१७
अक्षितम्	१।२९	१।१२	अध्वा	१।९	१।३
अगन्	२।२६	२।१४	अनभिशस्य	३।१२	३।८
अग्रिया	७।१८	४।३	अनर्वा	७।२८	४।३
अग्रुव	१।३१,२।८	१।१३,२।५	अनर्शरातिम्	,,	,,
अघशंस	३।३७	३।२४	अनवद्य	३।१२	३।८
अघ्न्या	२।२०	२।११	अनर	२।९	२।३
अयक्ष्म	३।१५	३।११	अनवब्रव	७।३२	४।३
अच्छ	४।४१	४।२	अनवायम्	७।१३	,
अजगन्	२।२४	२।१४	अनिति	२।२४	२।१४
अजा	१।३९	१।१५	अनुष्टुप्	१।२२	१।११
अजिरम्	२।३२	२।१५	अनश्व	३।१२	३।८
अजिरा	१।३४	१।१३	अनमा		,
अजीग	५।११	४।३	अन्तमानाम्	२।३४	२।१६
अज्म	२।३८ ३।६	२।१७,३।४	अन्तरिक्षम्	१।६	१।३
अञ्जा	२।३२	२।१५	अन्ध	२।१२,४।२०	२।७,४।२
अण्व्य	२।१०	२।५	अन्नम्	१।२९	१।१२
अतति	२।२६	२।१६	अप यम्	२।३	२।२
अत्य	१।३५	१।१६	अपारे	३।४७	३।३०
अथयुम्	४।३१	४।२	अपीच्यम्	३।३८	३।२५
अथय	२।१०	२।९	अप	१।२७,२।१	१।१२,२।१
अदिति	१।३,२२ २।३०,४।१६	१।१ ११, २।११, ४।१	अप्रत्ताना	२।७	२।४
			अप्र	२।२,४,३।–१०	२।१,२,३।७
अदिती	३।४७	३।३०	अप्रतिष्कुत	५।१९	४।३
अद्रा	३।१४	३।१०	अप्रायुव	४।१२	४।१
अद्मातय	३।२५	३।१५	अप्वा	७।१४	४।३

५

अप्स	३।११	३।७
अभिक्या	३।१३	३।५
अभिधेतन	५।३०	४।३
अभीषे	२।३६;३।४१	२।१७,३।२९
अभीशव.	१।९,२।१०	१।५,२।५
अभीशू	२।७	२।४
अभ्यर्द्धयज्वा	५।८	४।३
अभ्यर्षे	३।३३	३।२१
अभ्रम्	१।१६	१।१०
अभ्वम्	१।३०	१।१२
अभ्वः	३।५	३।३
अमति	३।११,५।१४	३।७,४।३
अमत्रः	५।२७	४।३
अमवान्	५।१३	४।३
अमा	३।५	३।४
अमिन	५।१९	४।३
अमीवा	५।१३	४।३
अमूर.	५।९	४।३
अमृतम्	१।५ ३०	१।२,१२
अम्बरम्	१।६,२।३३	१।३,२।१६
अम्बु	१।२३	१।१२
अम्भसी	३।४६	३।३०
अम्भृण	३।४	३।३
अम्भ	१।२४	१।१२
अम्यक्	५।१८	४।३
अयते	२।२३	२।१४
अया	३।४४	३।२९
अयुधु	२।३०	२।१४
अय	१।३	१।२
अरिन्दानि	१।२६	१।१२
अरण्योगाव	१।३८	१।१५
अरुषति	२।२९	२।१४
अरुषी	१।१५	१।८
अरुषम्	३।११	३।७
अरुष	१।३६	१।१६
अर्के	२।१३ ४३, ४।२७	२।७ २०, ४।२
अर्चति	३।२० ,	३।१४

अग्नि	१।४१	१।१७
अर्जुनी	१।१८	१।८
अर्जनम्	३।११	३।७
अर्ण	१।२४	१।१२
अर्णो	१।३३	१।१३
अर्दति	२।२७	३।१८
अर्दयति	२।४०	२।१९
अर्भकम्	३।४१	३।२९
अर्भक.	३।२	३।२
अर्य	२।४५	२।२२
अर्वा	१।३५	१।१४
अर्वाचि	२।३३	२।१६
अलातृण	५।२	४।३
अल्प	३।२	३।२
अवचाकशत्	३।१४	३।११
अवति	२।२६	२।१४
अवतिरति	२।४१	२।१९
अवत	३।३४	३।२३
अवनय	१।३१;२।९	१।१३,२।५
अवनि	१।३	१।१
अवमे	२।३४	२।१६
अव	२।१३	२।७
अविष्यन्	२।१५	२।८
अव्ययय	१।३६	१।१४
अशत्	२।३९	२।१८
अश्नुते		
अश्न	” १।१७	” १।१०
अश्मा		”
अश्वा	१।२५	१।१४
असश्चाम्	५।३१	४।३
असश्चन्ती	४।२१	४।२
असामि	५।२८	४।३
असिक्नी	१।१२	१।७
असिन्वती	५।७	४।३
असुर	१।१६	१।१०
असु	३।१३	३।९
असुतमृर्तु(सुर्त)	५।१७	४।३
अस्कृधायु	५।४	”

अस्तमीके	२।३३	२।१२
अस्तम्	३।६	३।८
अस्मे	५।९	४।३
अस्य	४।१८	४।१
अस्या	,,	,,
असमा	३।१२	३।८
अह्ना	१।१४	१।८
अहि	१।१८,२६	१।१०,१२
अहो	२।२०,३।८७	२।११,३।३०
अह्राय	३।४०	३।२७
अन्हयाण	४।३६	४।२
आ		
आ (जार अ भगम्)	३।१९,४।२८	३।१३,४।२
आकाशम्	१।७	१।३
आकीम्	३।१६	३।१२
आक्तम्	३।१५	,,
आके	२।२३,३।३९	२।१६,३।२६
आक्रनिप	३।२५	३।१५
आक्रन्दे	२।३५	२।१७
आक्षाण	२।३९	२।१८
आखण्डल	२।४२	२।१९
आगनोगन्ति	२।२,	२।१४
आघृणि	४।२९	४।२
आङ्गूप	४।३३	,
आघके	२।१२	२।६
आजी	२।३६	२।१७
आणी	,,	,
आता	१।११	१।६
आतिरत्	२।८०	२।१९
आधत्र	७।३२	४।३
आनट्	२।३९	२।१८
आनशे	,,	,
आनुषक्	५।१६	४।३
आपान	२।३९	२।१८
आपान्तम-न्यु	४।३२	४।२
आप	१।६,२९	१।३,१२
आयतो	२।७	२।४

आयत्र	२।६	२।३
आयुधानि	१।२६	१।१२
आयु	२।१३	२।७
आरित	४।३७	४।२
आरे	३।३९	३।२६
आयंति	२।२९	२।१४
आत्रयति	२।१४	२।८
आत्रया	१।२७	१।१२
आशा	१।११	१।६
आशा (शान्य)	५।१	४।३
आशिप	३।३३	३।२१
आशो	५।१०	४।३
आशु	२।३१	२।१५
आशु	१।३६	१।१४
आशुशुक्षणि	५।१	४।३
आष्ट	२।३९	२।१८
आष्टा॰	१।१०	१।६
आसात्	२।३४	२।१६
आहन	४।१२	४।२
आहनस	४।८	४।१
आहवे	२।३४	२।१७
आह्विकम्	३।१५	३।१२
इ.		
इत्था	३।१४,४।२८	३।१०,४।२
इदा	३।८०	३।२८
इदानीम्	,,	,,
इदम्	१।३०	१।१२
इदयु	५।३४	४।३
इन	२।८५	२।२२
इन्दु	१।२८ ३।२८	१।१३,३।१७
इन्द्रियम्	२।१८	२।१०
इन्वति	२।२८ ३९	२।१४,१८
इयक्षति	२।३०	२।१४
इयर्ति	२।२९	,,
इरज्यति	२।४८,३।७	२।२१,३।५
इरा	२।१३	२।७
इरावय	१।३३	१।१३
इलोविश	७।२	४।२

इव (इदमिव)	३।१९	३।१३
इषति	२।२४	२।१४
इषिरः (रेण)	४।२	४।१
इषुध्यति	३।३१	३।१९
इषम्	२।१३	२।७
इष्टि.	३।२८	३।१७
इष्मिण·	४।७	४।१
इळा (?)	१।३,२१;२।१३,२०	१।१,११;२।७,११
ई.		
ईक्षे	५।८	४।२
ईक्षते	२।२६	२।१४
ईम्	१।२७,४।४२	१।१२,४।२
ईमहे	३।३०	३।१९
ईतें	२।२५	२।१४
ईर्मान्त (तास.)	४।७	४।१
ईर्पति	२।२४	२।१४
उ.		
उवथ्य	३।१२	३।८
उक्षा	३।२	३।१
उक्षितः	,,	,,
उरसः	३।३५	३।२३
उदकम्	१।२२	१।१०
उपजिह्विना	३।४३	३।२९
उपद्धि	१।२१	१।११
उपमे	२।३४	२।१६
उपर	१।१८	१।१०
उपराः	१।१०	१।६
उपल.	१।१८	१।१०
उपलप्रक्षिणी	५।७	४।२
उपसि	५।८	,,
उपाके	२।३३	२।१६
उराण.	५।२१	४।२
उरु	३।१	३।१
उर्वशी	४।३३	४।२
उर्वी	१।४,३।४७	१।१,३।२२
उर्व्यां.	१।३३	१।१३
उल्बम्	५।३५	४।२
उशिक्	२।११	२।६
उशिजः	३।२५	३।१५
उश्मसि	२।१०	२।६
उस्रा	२।२०	२।११
उस्राः	१।९	१।५
उस्रिया	२।२०	२।११
ऊ.		
ऊति·	४।२३	४।२
ऊधः	१।१२	१।७
ऊर्द्	२।१३	२।७
ऊर्जस्वत्य	१।२३	१।१३
ऊर्दरम्	३।४३	३।२९
ऊर्म्यां	१।१२	१।७
ऋ.		
ऋष्	१।२२	१।११
ऋक्षा	३।४२	३।२९
ऋचीषम.	५।२७	४।२
ऋच्छति	२।२६;३।७	२।१४,३।५
ऋजुनीती	५।२४	४।३
ऋञ्जति	,,	,,
ऋणद्धि	३।७	३।५
ऋणोति	२।२७	२।१४
ऋण्वति	२।२८	,,
ऋतम्	१।२८,३।१४	१।१२,३।१०
ऋतस्ययोनि	१।२९	१।१२
ऋदूदरः	५।४	४।३
ऋदूपे	५।२५	,,
ऋधक्	४।१८	४।१
ऋध्नोति	३।७	३।५
ऋचीसम्	५।३६	४।२
ऋभु	३।२४	३।१५
ऋभुक्षा	३।२	३।२
ऋश्यदात्	३।३५	३।२३
ऋष्व	३।२	३।२
ऋहन्	३।२	३।२
ए		
एजति	२।२०	२।१४
एतग्व	१।३६	१।१४

एतश	१।३५	१।१४	कता	२।२	२।१
एति	२।२६	२।१४	कत	३।३४	३।२३
एनम्	४।४३	४।२	कर्वम्	२।२	२।१
एना	३।४४	३।२९	कर्वरम्	,,	,,
एनाम्	४।४३	४।२	कल्मलीकिनम्	१।२१	१।१७
एन्य	१।३१	१।१३	कनते	२।२३	२।१४
एरिरे	४।१५	४।१	कबन्धम्	१।२४	१।१२
एह	२।२२	२।१३	कव	३।२४	३।१५
ओ			कशा	१।२२	१।११
ओज	१।२७,२।१६	१।१२,२।९	कश	१।२५	१।१२
ओण्यौ	३।४६	३।३०	कसति	२।२८	२।१४
ओदती	१।१४	१।८	काकुत्	१।२२	१।११
ओदन	१।१७	१।१०	काकुम्भम्	४।४०	४।१
ओमना	५।६	४।३	काञ्चनम्	१।४	१।२
ओमास	५।१२	,,	काट	३।३५	३।२३
ओपम्	२।३१	२।१५	काणुका	४।३१	४।१
औ			कातु	३।३४	३।२३
औधि श्रवस	१।३६	१।१४	कानिपत्	२।११	२।६
क			कायमान	४।५	४।१
ककुभ	१।१०	१।६	कारु	३।२६	३।१६
ककुद	३।८	३।३	कारोतरात्	३।३५	३।२३
कक्ष्या	२।९	२।५	कालयति	२।२४	२।१४
कण्वति	२।२८	२।१४	काशि	५।१	४।३
कण्व	३।२५	३।१५	काष्ठा	१।१०	१।६
कत्पयम्	५।२	४ ३	कि	५।३५	४।३
कनकम्	१।५	१।२	किमीदी (दिने)	५।१३	,,
कनानि	२।११	२।६	कियेधा	५।२	
कपना	५।५	४।३	किरणा	१।८	१।५
कम्	३।९	३।५	कीकट (टेगु)	५।३४	४।३
कम्पते	२।२१	२।१२	कीरि	३।२६	३।१६
करणानि	२।१	२।१	कीलालम्	२।१४	२।७
करस्नौ	२।७	२।४	कोस्तास	३।२५	३।१९
करन्ती	२।१	२।१	कुटम् (ग्स्प)	४।८०	४।२
करांसि	,,	,,	कुणारम्	५।२	४।३
करिक्रत्	,,	,,	कुरम	२।८३	२।२०
करुणम्	,,		कुरव	३।२९	३।१८
करूळति	५।३४	४।३	कुरुतन	४।२	४।१
कर्नैर्	२।१	२।१	कुलिशा	२।४३	२।२०

कुल्या	१।३३	१।१३
कुलित्	३।१	३ १
कुशय	३।३५	३।२३
कूप	३।३४	
कृण्वति	२।४०	२।१९
कृत्ति	३।७,४।३९	३।४,४।२
कृत्ती	२।१	२।१
कृदरम्	३।४३	३।२९
कृदर	३।७	३।४
कृपु	३।२	३।२
कृन्तति	२।४०	२।१९
कृपण्यति	३।२१	३।१४
कृपण्यु	३।२६	३।१६
कृपा	५।११	४।३
कृपायति	३।२०	३।१४
कृपीटम्	१।३०	१।१२
कृशनम्	१।५,३।१०	१।२,३।१०
कृष्य	२।५	२।३
केत	३।१३	३ ९
केतु	,,	
केपय	४।४०	४।२
केवट	३।३५	३।२२
कोश	१।१८	१।१०
कौरयाण	४।३५	४।२
क्रतु	२।१,३।१३	२।१ ३।९
क्राणा	४।१३	४।१
क्रिवि	३।३४	३।२३
क्रिविर्दती	५।३३	४।३
क्षत्रम्	१।२७ २।१८	१।१२,२।१०
क्षद्म	१।२४ २।१३	१।१२,२।७
क्षपा	१।१२	१ ७
क्षप	१।२६	१।१२
क्षमा	१।३	१।१
क्षरति	२।४४	२।२१
क्षा	१।३०	१।१
क्षियति	२।५०	२।३
क्षिति	१।३	१।१
क्षितरनी	२।७	२।४
क्षिप	२।८	२।५
क्षियति	२।२४	२।१४
क्षीरम्	१।२४	१।१२
क्षु	२।१३	२।७
क्षुम्पति	२।२६	२।१४
क्षुम्पम्	४।३७	४।२
क्षुल्लक	३।२	३।२
क्षाणम् (स्य)	५।९	४।३
क्षोणी	१।३,३।४६	१।१,३।३०
क्षोदति	२।२५	२।१४
क्षोद	१।२४	१।१२
क्ष्मा	१।३	१।१
ख		
खजे	२।३७	२।१७
खले		
खात	३।३५	३।२३
खादोअर्णा	१।३२	१।१३
खा	१।३१	
खेदय	१।८	१।५
ग		
गण	१।२२	१।११
गधिता	४।३४	४।२
गध्यम्	४।२४	
गन्ति	२।२७	२।१४
गभस्तय	१।५,२।५	१।५,२।५
गभस्ती	२।७	२।४
गभीरम्	१।२८	१।१२
गभीरा	१।२०	१।११
गभीर	३।४७	३।३०
गभीर	३ ४	३।३
गमति	२।२९	२।१४
गम्भरम्	१।२८	१।१२
गम्भीरा	१।२०	१।११
गम्भीरे	३।४७	३।३०
गय	२।३,१८,३।०	२।२,१०,३।४
गर्त	३।५	३।४
गल्दया	५।२८	४।३
गल्दा	१।२३	१।११

गवते	२।२३	२।१४
गहनम्	१।२८	१।१२
गाति	२।२९	२।१४
गातु	१।४,४।१७	१।१,४।१
गाथा	१।२२	१।११
गान्धर्वी	१।२०	,,
गायति	३।२०	३।१४
गाव	१।८	१।५
गिरि	१।१७	१।१०
गिर्वण (णसे)	५।१७	४।३
गी	१।१९	१।११
गृर्धयति	३।२०	३।१४
गृणाति		
गृरस	३।२४	३।१५
गौना	१।३	१।१
गौन	१।१७	१।१०
गौ	१।३,७,१९, ३।२६ ४।१७	१।१,४,११, ३।१६,४।१
गौरी	१।२०	१।११
मा	१।२२,३।४४	१।११,३।२९
ग्मा	१।३	१।१
ग्रावा	१।१७	१।१०
घ		
घर्म	१।१६,३।२८	१।९,३।१७
घृण	१।१५	१।९
घृतम्	१।२५	१।१२
घृतवती	३।४७	३।३०
घृताची	१।१२	१।१०
घोष	१।२१	१।११
घ्रस	१।१६	१।९
च		
चक्रमान	२।१२	२।६
चक्रत्(चकृत्य)	पा८।०	
चतति	२।२३	२।१४
चन	५।१८	४।३
चन्द्रम्	१।४	१।२
चमस	१।१८	१।१०
चर्मा	३।४७	३।३०

चयसे	४।१८	४।१
चरु	१।१७	१।१०
चर्कृत्यम् (चर्कृत्)	२।१	२।१
चर्षणय	२।५	२।३
चर्षणि	४।४०	४।२
चष्टे	३।१५	३।११
चाकन्	५।३१	४।३
चाकनत्	२।११,३।१५	२।६,३।११
चिक्यत्	३।१५	३।११
चित्(चतुरश्चिद्दमानात्)	३।१९ ४।२८	३।१३,४।२
चित्तम्	३।१३	३।९
चित्रामघा	१।१५	१।८
चेत	३।१३	३।९
चोष्कूयते	५।२६	४।३
चोष्कूयमाण	५।२५	४।३
च्यवत	२।२३	२।१४
च्यवन	४।११	४।१
च्यवाना	२।८	२।४
च्यौत्नम्	२।१६	२।९
छ		
छदयते	३।२२	३।१४
छदि	३।६	३।४
छन्त्सत्	२।११	,,
छन्दति	३।२०	३।१४
छन्द	३।२७	३।१६
छार्द	३।६	३।४
छाया	,,	,,
ज		
जगती	२।२०	२।११
जगत	२।६	२।३
जगायात्	२।२१	२।१४
जहन्ति	२।२६	२।१४
जज्झता	५।१८	४।३
जठरामभरद्	१।४१	१।१६
जठर	४।५	४।१
जतर	२।८	२।३

ज म	१।२	१।१०
जनाह	५।११	४।३
जमत्	१।४१	१।१७
जर्मति	२।३०	२।१४
जरते	३।२१,४।१७	३।१४ ४।१
जरिता	३।२६	३।१६
जरुथम्	५।२२	४।३
जल्म्	१।२२	१।१२
जलापम्	१।३०,३।९	१।१२,३।६
जल्पति	३।२१	३।१४
जनति	२।३०	२।१४
जसति	,	,
जसुरि	४।१६	४।१
जह्वा	४।१	”
जह्न	५।२८	४।३
झयति	२।२९	२।१४
जा	७।३	२।२
जातरूपम्	१।५	१।२
जामय	२।९	२।५
जामि	१।२६ ४।१४	१।१२,४।१
जामि	४।१४	४।१
जारयायि	५।१७	४।३
जिगाति	२।३०	२।१४
जि वति	२।२८ ५।२६	२।१४ ४।३
जिह्वा	१ २१	१।११
जीरा	२।३१	२ १५
जुपते	२।११	२।६
जहुरे	४।१३	४।१
जूण	२।२२ ३१,	२।१३ १५,
तक्म	२।३	२।२
तक्वा	३।३६	३।२४
ततनुष्टिम्	५।२२	४।३
तथा (था)	३।१९	३।१३
तद्रूप (हिरण्य, रूप)	”	”
तद्वर्ण ( )	”	”
तद्वत् (वत्)	”	”
तनय	२।३	२।२
तना	२।१९	२।१०
तपुषी	२।२२	२।१३
तप	१।४१	१।१७
तमस्वती	१।१२	१।७
तम	”	,
तरणि	२।३२	२।१५
तरस्त्रन्य	१।३४	१।१३
तरप्यति	४।२८	४।२
तर	२।१६	२।९
तवस	३।३	३।३
तविषी	२।१६	२।९
तविप	३।३	३।३
तव	२।१५	२।९
तस्कर	३।३६	३।२४
तस्थुप	२।६	२।३
तळित्	२।३३,४०	२।१६,१९
ताजत्	२।३२	२।१५
ताम्रम्	३।११	३।७
तायु	३।२७	३।२४
तार्क्ष्य	१।३५	१।१४

तुग्रः	२।४३;५।२३	२।२०;४।३
तुरीपम्	५।२४	४।३
तुरीयति	२।२७	२।१४
तुर्वणि	५।१६	४।३
तुर्वशः	२।५	२।३
तुर्वशे	२।३३	२।१६
तुरि	३।१	३।१
तूतान	४।१७	४।१
तूतुजानः	२।३२	२।१५
तूतुजिः	२।३१	२।१५
तूतुमाकृषिः(षे)	४।४१	४।२
तूयम्	१।२४;२।२१	१।१२;२।१५
तूर्णाशम्	४।३७	४।२
तूर्णिः	२।३१	२।१५
तृणाक्षिड	२।४२	२।१९
तृपुः	३।३६	३।२४
तृप्तिः	१।२६	१।१२
तृपु	२।३१	२।१५
तेजः	१।३०,४१	१।१२,१७
तोक्म्	२।३	२।२
तोक्म	"	"
तोदः	४।२९	४।२
तोयम्	१।२४	१।१२
तौरयाण	४।३५	४।२
त्यजः	२।२२	२।१३
त्यक्ष.	२।१५	२।९
त्वः	३।४२	३।२९
त्सरति	२।२४	२।१४
थ.		
था (तथा)	३।१९	३।१३
द.		
दमः	२।७	२।१
दंसिः (गण)	४।१७	४।१
दस.	२।१६	२।९
दशनि	२।२८	२।१४
दघन्	१।९	१।२६
ददि	३।१०	३।१९
दधिक्रावा	१।३५	१।१४
दधिक्राः	१।३५	१।१४
दन.	५।३३	४।३
दभ्नोति	२।२६,३९	२।१४,१९
दभ्रम्	३।२,४१	३।२,२९
दमूनाः	४।२	४।१
दमे	३।५	३।४
दयते	४।९	४।१
दाति	३।३२	३।२०
दात्रने	४।१०	४।१
दाशति	३।३२	३।२०
दासति	"	"
दिद्युत्	२।४२	२।२०
दिनम्	१।१६	१।९
दिवा	१।१५	१।९
दिविष्टिः(ष्टिषु)	५।२७	४।३
दिवेदिवे	१।१६	१।९
दीदयति	१।१९	१।१६
दीधितय	१।५,२।५	१।५;२।५
दीयते(ति)	२।२५	२।१४
दुरितम्	५।१४	४।३
दुरोणे	३।६	३।४
दुर्याः	३।६	३।४
दुवस्यति	३।८	३।५
दूत.	४।२१;५।२७	४।१,२
दूरेअन्ते	३।४८	३।३०
दृति	१।१९	१।१०
देवताता	३।२८	३।१७
देवयव	३।२९	३।१८
देवाव्या (देवेदेवाव्या कृपा)	५।३१	४।३
दोधति	२।२१	२।१२
दोषा	१।१२	१।०
दौर्ग (मेह)	१।२६	१।१४
दधिवसि	१।१६	१।९
द्रुपद	२।३२	२।१५
द्युमत्	२।२९	१।१६
द्युम्नम्	२।१६;३।२५	२।१०;३।१२
द्युः	१।१५	१।९

द्योतते	१।४०	१।१६
द्योतना	१।१४	१।८
द्रमति	२।२४	२।१४
द्रवत्	२।३१	२।१५
द्रवति	२।२४	२।१४
द्रविणम्	२।१७,१८	२।९,१०
द्राति	२।२४	२।१४
द्रुपदम् (दे)	४।६	४।१
द्रुहव	२।५	२।३
द्रूणाति	२।४१	२।१९
द्रूळति	२।२८	२।१४
द्विता	४।२५	४।२
द्विषद्वीं	५।२०	४।३
ध.		
धन्व	१।६,४।२८	१।३,४।२
धन्वति	२।२८	२।१४
धमति	२।२३,४१, ३।२१	२।१४,१९, ३।१४
धमनि	१।२०	१।११
धरुणम्	१।२५	१।१२
धणसि	२।१७	२।९
धवाः	२।५	२।३
धारा	१।२०	१।११
धासि	२।१३	२।७
धिषणा	१।२२	१।११
धिषणे	३।४६	३।३०
धी	२।१,३।१३	२।१,३।९
धीतय	२।८	२।५
धीर	३।२४	३।१५
धुनय	१।३२	१।१३
धुर्	२।१०	२।५
धूर्वति	२।४१	२।१९
धेना	१।२२	१।११
धेनु		„
ध्रजति	२।२३	२।१४
ध्रति	२।२४	„
ध्रयति	२।२३	„
ध्राति	२।२७	„
ध्वसति	२।२५	२।१४
ध्वरति	२।४०	२।१९
ध्वस्मन्वत्	१।२५	१।१२
न.		
नसन्ते	४।५	४।१
न (अग्निर्नये)	३।१९	३।१३
नकि	३।१६	३।१२
नकीम्	३।१६	३।१२
नक्ता	१।१२	१।७
नक्षति	२।२८,३९	२।१४,१८
नक्षद्दाभम्	५।३	४।३
नदति	३।२१	३।१४
नदनु	२।३५	२।१७
नद	३।२६,४।२३	३।१६,४।२
नद्य	१।३१	१।१३
नना	१।२१	१।११
नपात्	२।३	२।२
नमते	२।४०	२।१९
नमन्य	१।३२	१।१३
नमसी	३।४३	३।३०
नम	१।७,२४	१।४,१२
नमस्यति	३।८	३।५
नम	२।१३,४२	२।७,२०
नम्या	१।१२	१।७
नर	१।२५,२।४	१।१४,२।३
नवत	२।२३	२।१४
नवम्	३।४०	३।२८
नवेदा	३।२५	३।१५
नव्यम्	३।४०	३।२८
नशत्	२।३९	२।१८
नसति(ते)	२।२४	२।१४
नसत	४।६	४।१
नहुष	२।५	२।३
नाक	१।७	१।४
नाद	३।२६	३।१६
नाम	१।२९	१।१२
नार्य	३।२८	३।१७
नाळी	१।२१	१।११

पुरन्धिः	५।१५	४।३	प्रदिव	३।४०	३।२७
पुरन्धी	३।४६	३।३०	प्रपित्वे	३।४१	३।२९
पुरोपम्	१।२४	१।१२	प्रवते	२।२३	२।१४
पुरु	३।१	३।१	प्रवया	३।४०	३।२७
पुरुभोजा	१।१७	१।१०	प्राशु॰	२।३१	२।१५
पुलुकाम॰	५।५	४।३	प्लवते	२।२३	२।१४
पुष्करम्	१।६	१।३	प्साति	२।२७	२।१४
पूजयति	३।२२	३।१४	प्सु	३।११	३।७
पूरव	२।६	२।३	फ		
पूर्णम्	१।२९	१।१२	फणति	२।३०	२।१४
पूर्धि	३।३१	३।१९	फलिग	१।१९	१।१०
पूर्व्यम्	३।३९	३।२७	ब		
पूषा	१।४	१।१	बहिष्ठ	३।४	३।३
पृक्षे	२।३६	२।१७	बकुर	५।२४	४।३
पृक्ष॰	२।१२	२।७	बट्	३।१४	३।१०
पृच्छति	३।२०	३।१४	बत	५।३१	४।३
पृणक्षि	३।३२	३।२०	बन्धु	२।१९	२।१०
पृणाति	३।३३	३।२०	बप्सति	२।१४	२।८
पृतनाज्यम्	२।३५	२।१७	बब्धाम्	२।१४	२।८
पृतना	२।६ ३५	२।३ १७	बभस्ती	२।१५	२।८
पृत्सु	२।३७	२।१७	बर्जुरम्	१।२५	१।१२
पृथिवी	१।६	१।३	बर्हणा	५।२३	४।३
पृथुज्रया	४।३१	४।२	बर्हिषत्	३।५	३।३
पृथ्वी	१।३,३।४७	१।१,३।३०	बर्हि	१।६,२९	१।३,१२
पृश्नि	१।७	१।४	बलाहक	१।१८	१।१०
पृषत्य	१।३६	१।१५	बल (वृत्र)	१।१७	”
पेलयति	२।२४	२।१४	बहुल	३।४७	३।३०
पेश	१।५,३।१०	१।२,३।७	बाध	२।१६	२।९
पैद्व	१।३५	१।१४	बाहू	२।७	२।४
पौंस्यानि	२।१७	२।९	बिस्यति	२।२८	२।१४
पौंस्ये	२।३८	२।१७	बीजम्	२।४	२।२
प्रकलवित्	५।७	४।३	बीरिटे	४।४२	४।२
प्रजा	२।३	२।२	बुन्द	५।३५	४।३
प्रजापति॰	३।२८	३।१७	बुसम्	१।२५	१।१२
प्रतद्वसू	५।२५	४।३	बृहदुक्थम्	५।५	४।३
प्रतिष्ठा	३।२	३।२	बृबुकम्	१।२५	१।१२
प्रतीच्यम्	३।३८,	३।२५	बृहत्	३।३	३।३
प्रत्नम्	३।३९	३।२७	बेकनाटान्	५।२९	४।३

बेकुरा	१।२२	१।११
ब्रध्न	१।३७,३।३	१।१४,३।३
ब्रह्म	२।१३,१९	२।७,१०
ब्राह्मणा (ब्राह्मणाव्रतचारिण)	३।१९	३।१३
भ		
भग	२।१८	२।१०
भनति	३।२१	३।१४
भन्दत	१।४०,३।२२	१।१६,३।१४
भन्दना	४।२२	४।२
भरता	३।२९	३।१८
भरित्रे	२।८	२।४
भरे	२।३५	२।१७
भर्म	१।४	१।२
भर्वति	२।१४	२।८
भविष्यत्	१।२७	१।१२
भसथ	२।१५	२।८
भाऋजीक	५।६	४।३
भानु	१।१५	१।९
भामते	२।२१	२।१२
भाम	२।२१	२।१३
भारती	१।१९	१।११
भास्वती	१।१४	१।८
भास्वत्य	१।३३	१।१३
भुरण्यति	२।२८	२।१४
भुरण्यु	२।३२	२।१५
भुरिजौ	२।७	२।४
भुवनम्	१।२७	१।१२
भू	१।३,६	१।१ ३
भूतम्	१।२७	१।१२
भूत (मेथोभूतो ऽभियन्नय)	३।१९	३।१३
भूमि	१।३	१।१
भूरि	३।१	३।१
भृणीयते	२।२१	२।१२
भृमि	५।२३	४।३
भेषजम्	१।२६,३।९	१।१२,३।५

भोजते	२।२१	२।१२
भोजनम्	२।१९	२।१०
भ्यसते	३।४५	३।२९
भ्रमति	२।२६	२।१४
भ्राजते	१।४०	१।१६
भ्राशते	,,	,,
भ्राम्यति	,,	,,
भ्रीणाति	२।२१	२।१२
भ्रेषति	,,	,,
म		
मंहते	३।३२	३।२०
मक्षु	२।३१	२।१५
मक्ष	३।२७	३।१७
मघम्	२।१८	२।१०
मज्मना	२।१७	२।९
मतय	३।२४	३।१५
मतुथा	३।२५	,,
मदति	३।२०	३।१४
मदेमहि	३।३०	३।१९
मधु	१।२५	१।१२
मध्या	४।१९	४।१
मनश्चित्	३।२५	३।१५
मनामहे	३।३०	३।१९
मनीषी	३।२४	३।१५
मनुष्या	२।४	२।३
मन्दते	१।४०,३।२२	१।१६,३।१४
मन्दी(न्दिनै)	४।१६	४।१
मन्दू	४।४	,,
मन्दयते	३।२२	३।१४
मन्द्रा	१।२०	१।११
मन्द्राजनी	१।२०	,,
मन्धाता	३।२४	३।१५
मन्महे	३।३०	३।१९
मन्यते	२।११,३।२३	२।५,३।१४
मन्यु	२।२२	२।१३
ममसत्यम्	२।३६	२।१७
मयूखा	१।९	१।५
मय	३।९	३।६

मरीचिपा	१।९	१।५
मरुत्	१।५ ३।१०	१।२,३।१०
मरुत	३।२९	३।१८
मता	२।४	२।३
मत्या	२।५	,
मदति	२।२७	२।१४
मयाँ	२।४	२।३
मलिम्मुच	३।३७	३।२४
मल्मलाभवन्	१।४१	१।१७
महत्	१।३० ३।३	१।१२,३।३
महयति	३।२०	३।१४
महाघने	२।३८	२।१७
महिष	३।३	३।३
मही	१।३ २३ २। २० ३।४६	१।१,११ २। ११,३।३०
मद	१।२८	१।१२
मा-वत्य	१।३७	१।१४
मार्कि	३।१६	३।१२
मातर	१।३१	१।१३
मायत	३।३१	३।१९
माया	३।१३	३।९
मायुक	३।२	३।२
मायु	१।२१	१।११
माष्ट	२।२७	२।१४
माहिन	३।४	३।३
मिनाति	२।२९ ४१	२।१४ १९
मिनोंति	२।४१	२।१९
मिमिक्षु	३।३१	३।१९
मिमीहि		
मिस्नाति	२।२८	२।१४
मीळ्हुषे	२।१८	२।१०
मीळ्हे	२।२५	२।१७
मुमीवान्	३।१६	३।२४
मूष	४।३	४।१
मध	२।३६	२।१७
मन	१।३६	१।१०
मेण	२।१६	२।१०
मच	३।२७	३।१७

मना	१।२१,३।४४	१।११,३।२९
मनि	२।४३	२।२०
मघ (मघोभूतोऽभियन्नय)	३।१९	३।१३
मेहना	४।२	४।१
मळि	१।२३	१।११
माक्री	१।११	१।७
म्यक्षति	२।२६	२।१४
य		
यज्ञ	३।२७	३।१७
यतते	२।२३	२।१४
यतस्रुच	३।२९	३।१८
यथा (इदयथा)	३।१९	३।१३
यद्व	२।६	२।३
यन्तार	३।३१	३।१९
यन्धि	३।२१	३।१९
यम्या	१।१२	१।७
यव्या	१।३१	१।१३
यन	१।२७ २।१३	१।१२ २।७
यह	१।२८ २।१६	१।१२,२।९
यहु	२।४	२।२
यद	३।४	३।३
यातयाम	२।४१	२।१९
याति	२।२८	२।१४
याम	१।२५	१।१२
यामन्दिमन्	५।१७	४।३
यामि	३।३०	३।१९
युध्यति	२।२८	२।१४
योषाणि	२।१०	२।५
योजनानि	२।९	
योनि	१।२८ ३।५	१।१२ ३।४
यापिष्ट	२।२६	२।१४
यानि	३।२०	३।१४
र		
रघु	५।२१	४।२
रंहाते	२।२१	२।१४
रजांसि	२।२३	
राजांनि	३।२०	३।१४

रजसी	३।४६	३।३०
रज:	१।१२,४।१२	१।७,४।१
रजति(यति)	३।२०	३।१४
रण	२।३४	२।१७
रत्नम्	२।१८	२।१०
रथर्यति	२।२७,५।३१	२।१४,४।३
रभस	३।४	३।३
रम्णानि	२।४१	२।१९
रम्भ	३।४४	३।२९
रवि	१।२८,२।१८	१।१२,२।१०
रशना	२।८	२।५
रश्मय	१।८	१।५
रस	१।२६,२।१३	१।१२,२।७
रसनि	३।३१	३।१४
रापति	२।४४	२।२१
रानि	३।३२	३।२०
राध	२।१९	२।१०
राम्या	१।१२	१।७
राय	२।१८	२।१०
राष्ट्रा	२।४५	२।२२
रासति	३।३२	३।२०
रासभौ	१।३९	१।१५
रारपी(हित)	५।२३	४।३
रिक्थम्	२।१८	२।१०
रिचा	३।३६	३।२४
रिणाति	२।३०	२।१४
रिप	१।३	१।१
रिपु	३।३६	३।२४
रिभ्वा	३।३६	३।२४
रिरिहि	३।३०	३।१९
रिरीहि	३।३१	,,
रिशादस	५।१५	४।२
रिहति	३।३१	३।१४
रिहाणा	३।३७	३।२४
रीयते	२।२५	२।१४
रुक्मम्	१।८	१।२
रुशाना	१।३२,४।१७	१।१३,४।३
रुद्र	३।३७	३।१६
रुशत्	५।१५	४।३
रेक्ण	२।१८	२।१०
रेजति	२।२७	२।१४
रेजत	३।४५	३।२९
रेत	१।२५	१।१२
रेमति	३।२०	३।१४
रेभ	३।२६	३।१६
रुळते	२।२१	२।१२
रैवत	१।१८	१।१०
रोचते	१।४०	१।१६
रोदसी	३।४६	३।३०
रोधचक्रा	१।३२	१।१३
रोधस्वत्य	१।३४	,,
रोहित	१।३३,३९	१।१३,१५
रोति	३।२०	३।१४
रोहिण	१।१८	१।१०
ल		
लज्जति	२।२३	२।१४
लोटते	२।२५	'
लोठते	,,	,,
लोपाम्(घम्)	५।४	४।१
लोहम्	१।५	१।२
व		
वक्षणा	१।३४	१।१३
वक्ष	४।२९	४।२
वभ्रु	१।२१	१।११
वघ्र	२।४२	२।२०
वचति	२।२६	२।१४
वत्(तद्वत्)	३।१९	३।१२
वध	२।१६,४३	२।९ २०
वध्र	१।२३	१।१३
वनम्	१।७,२४	१।५,१२
वनगु	३।३७	३।२४
वनुष्यति	२।२०,४।२१	२।१२,४।२
वनोति	२।३१	२।९
वपु	१।२९,३।१०	१।१२,३।१०
वयम्	३।३	३।२
वमीमि	३।४३	३।२९

वयुनम्	३।१२,१३, ४।३३	३।८,९,४।२	वाणी	१।१९	१।११
वराह	१।१८,४।२६	१।१०,४।१	वाणीची	१।२०	,
वरिव	२।१८	२।१०	वाण	१।१९	,
वरूथम्	३।६	३।४	वातरहा	२।३२	२।१५
वर्ग	२।१६	२।९	वाताप्यम्	५।३०	४।३
वर्च	२।१४	२।७	वाति	२।२७	२।१४
वर्तते	२।२५	२।१४	वाम	३।१२	३।८
वर्प	१।३३,३।१०	१।१४,३।७	वारिकम्(वारि)	१।३०	१।१२
वर्य	१।३३	१।१३	वार्यम्	४।२०	४।२
वलिशान	१।१७	१।१०	वावशाने(न)	४।२०	,,
वल (वल)	,,	,,	वासरम्	१।१५	१।९
वल्गु	१।२३	१।११	वाशी	१।२१,४।१३	१।११,४।१
वल्गूयति	३।२२	३।१४	वाहिष्ठ	४।१९	४।२
ववक्षिथ	३।४	३।३	विस्तार	२।३५	२।१७
वव्र	३।३५	३।२३	विप्र	३।२४	३।१५
वव्रि	३।१०	३।७	विचर्षणि	३।१४	३।११
वश्मि	२।१०	२।६	विचष्ट	३।१४	३।११
वष्टि	२।११	२।६	विज्ञामातृ	५।१२	४।३
वसव	१।८	१।५	विद्थानि	५।१०	४।३
वसु	२।१९	२।१०	विद्थ	३।२७	३।१७
वस्तो	१।१५	१।९	विद्मये	४।६	४।१
वस्वी	१।१३	१।७	विधाता	३।२४	३।१५
वहते	२।२३	२।१४	विधम	३।८	३।५
वहि	१।३५	१।१४	विनङ्ग्रसौ	२।७	२।४
वा	१।२४	१।१२	विपन्यव	३।२३	३।१५
वार्	१।१९	१।११	विपश्चित्	३।२५	,
वायत	३।२४ २९	३।१५,१८	विपा	१।२१	१।११
वाजगन्ध्यम्	४।२४	४।२	विप	२।९,३।२५	२।५ ३।१५
वाजपस्त्यम्	४।३३	,	विप्र	३।२४	३।१५
वाजयति	३।२१	३।१४	विभावरी	१।१४	१।८
वाजमानो	२।२७	२।१७	वियत्	१।५	१।३
वाजिनी	१।१४	१।८	वियात	२।४१	२।१९
वाजिनीवती	,,		वियुत	४।१४	४।१
वाजी	१।३५	१।१४	विरप्शी	३।४	३।३
वाने	२।३८	२।१७	विरक्षम	,,	,,
वान	२।१९	२।७	विवस्वन्त	२।५	२।३
वाञ्उति	२।११	२।६	विवार्	२।२५	२।१७

विवासति	३।८	३।५
विश	२।४	२।३
विश्वचर्षणि	३।१४	३।११
विश्वरूपा	१।३८	१।१५
विश्वम्	३।१	३।१
विषम्	१।२४	१।१२
विषुण	४।१४	४।१
विष्टप्	१।७	१।४
विष्टी	२।२	२।१
विष्णी	४।३१	४।२
विष्णु	३।२८	३।१७
विष्पित	५।२३	४।३
विस्रुहः	५।३	४।३
विहाया	३।३	३।३
वीरुध	५।४	४।३
वीळु	२।१६	२।९
वृक्	२।१७	„
वृक्तबर्हिष	३।२९	३।१८
वृकः	२।४३,३।१७,४।३८	२।२०,३।२४,४।२
वृजनम्	२।१६	२।९
वृणक्ति	२।४१	२।१९
वृतम्	२।१९	२।१०
वृत्रतूर्य	२।३५	२।१७
वृत्रम्	२।१९	२।१०
वृध	१।१७	१।१०
वृ दम्	५।३५	४।३
वृन्दारक	'	„
वृश्चति	२।४०	२।१९
वृषन्धि	१।१७	१।१०
वेति	२।१० १४, २७	२।६,८ १४
वेद	२।१८	२।१०
वेधा	३।२४	३।१५
वेनति	२।१० २८, ३।२१	२।६,१४,३।१४
वेन	३।२४,२७	३।१५ १७
वेप	२।३	२।१

वेवेष्टि	२।१५	२।८
वेविष्टि	२।२६	२।१४
वेष	२।१	२।१
वेसति	२।१०	२।६
वैतस	३।४४	३।२९
व्यथि	२।२२	२।१३
व्यन्त	४।१३	४।१
व्यानशि	३।१	३।१
व्योम	१।६,१०,२७	१।३,६,१२
व्रज	१।१८	१।१०
व्रतम्	२।२	२।१
व्रन्दी	४।३७	४।२
व्रा	४।२५	„
व्राता	२।५	२।३
व्राधन्	३।४	३।३
व्रिश	३।८	३।५
श		
शयो	४।१५	४।१
शसति	३।२१	३।१४
शक्ति	२।२	२।१
शक्वरी	२।७,२०	२।४ ११
शग्धि	३।३१	३।१९
शग्मम्(शक्म)	२।२	२।१
शग्मम्	३।९	३।६
शची	१।२१,२।१, ३।१३	१।११,२।१, ३।९
शतम्	३।१	३।१
शतरा	३।८	३।६
शब्द	१।२२	१।११
नाम्	३।९	३।६
शम्नाति	२।४१	२।१९
शमी	२।२०,१	२।११
शम्बर	१।१८, १	१।१०
शम्बरम्	१।२९,२।१७	१।१२,२।९
शम्ब	४।४७	४।२
शरणम्	३।६	३।४
शरारु	५।३४	४।३
शर्ध	२।१५	२।९

शर्म	३।२	३।४
शर्या	२।८,४।२७	२।५,४।२
शर्वरी	१।११	१।७
शवति	२।३०	२।१४
शव	१।२६,२।१५	१।१२,२।९
शशमान	३।२२,५।१०	३।१४,४।३
शश्वत्	३।१	३।१
शासा	२।८	२।७
शातपन्ता	३।९	३।६
शाशदान	५।२०	४।३
शिक्षति	३।३३	३।२०
शिताम	४।१	४।१
शिपिविष्ट	४।३०	४।२
शिप्रे	४।४	४।१
शिमी	२।२	२।१
शिम्याता	३।८	३।६
शिरिणा	१।११	१।७
शिरिम्बिठ	७।२	४।२
शिल्गु	३।९	३।६
शिल्पम्	२।२,३।११	२।१,३।७
शिवम्	३।८	३।६
शिशीते	४।११	४।१
शीभम्	२।३१	२।१५
शीरम्	४।४	४।१
शु	२।३१	२।१५
शुरुम्	१।३०	१।१२
शुभम्	,	,
शुनम्	३।९	३।६
शुरुध	५।१८	४।३
शुष्णम्	२।१६	२।९
शुश्मम्	,,	,,
शूघनास	२।३१	२।१५
शूरसाता	२।३७	२।१७
शूर्ता	२।३१	२।१५
शूषम्	२।१६,३।१५	२।९,३।६
शृङ्गाणि	१।४१	१।१७
शृणाति	२।४०	२।१९
शेप	३।४४	३।२९

शेरम्	३।९	३।६
शेरभम्	,,	,,
शेप	२।३	२।२
शोकी	१।११	१।७
शोचति	१।४०	१।१६
शोचि	१।४१	१।१७
श्चोतति	२।२६	२।१४
श्नयति	२।४०	२।१९
श्मशा	४।३२	४।२
श्यावा	१।३९	१।१५
श्यावी	१।११	१।७
श्येनास	१।३७	१।१४
श्रत्	३।१४	३।१०
श्रव	२।१२,१९	२।७,१०
श्रायन्त	५।९	४।३
श्रुष्टी	५।१४	,
श्लोक	१।१९	१।११
श्वघ्ना	४।३९	४।२
श्वसिति	२।४०	२।१९
श्वाग्रति	२।२५	२।१४
श्वात्रम्	२।१८,४।२३	२।१०,४।२
श्वेत्या	१।१४	१।८
ष		
ष्वकति	२।२५	२।१४
स		
सघर्	२।३८	२।१७
सयुगे	,,	,,
सवन	,	,
सक्षति	२।२५	२।१४
सगर	१।६	१।३
सङ्घा	२।३५	२।१७
सध्रे	२।३७	,
सह्वे	,	,,
सगम	२।३८	,,
सग	,	,,
सगीत	२।२९	२।१४
सचते	३।४५	३।२९
सचा	४।२७	४।२

सत्	१।२९	१।१२	सर्पन्ति	२।२५	२।१४
सतीनम्	१।२८	,,	साँप	१।३०	१।१२
सत	३।४१	३।२९	सर्त्रम्	१।२९	,,
सत्यम्	१।२८	१।१२	सद्यत	२।२६	२।१४
सत्रा	३।१४	३।१०	सत्टूकम्	५।३	४।३
सदनम्	१।२७	१।१२	सटिस्म्	१।२४,३।१	१।१२,३।१
सदसी	३।४६	३।३०	मवनम्	३।२७	३।१७
सदान्वे	५।३२	४।३	सत्रामनि	७।९	४।३
सद्म	१।२८,२।३८	१।१२,२।१७	सश्चति	२।२९	२।१४
	३।६	३।४	ससम्	२।१३,४।२६	२।७,४।२
सद्मनी	३।४६	३।३०	सस्ति	३।३४	३।२२
सनामय.	२।९	२।५	सस्निम्	४।१९	४।२
सनुत	३।३८	३।२५	सस्रुत	१।३३	१।१३
सनेमि	३।३९	३।२७	सस्व	३।३८ ,	३।२५
सपति	३।७ २१	३।५,१४	सहस्रम्	३।१	३।१
सपर्यति	३।७	३।५	सह	१।२६,२।१६	१।१२,२।९
सप्तर्पय (सप्त-			साचीवित्	२।३२	२।१५
ऋषय)	१।९	१।५	साध्या	१।९	१।५
सप्ति	१।३६	१।१४	सायक	२।४३	२।२०
सप्रथा	५।१०	४।३	सिनम्	२।१३,४।२८	२।७,४।२
सबाध	३।२९	३।१८	सिन्धव	१।३४	१।१३
समत्सु	२।३७	२।१७	सिषक्तु	३।४५	३।२९
समनम्	२।३५	,,	सिसर्ति	२।२७	२।१४
समनीके	२।३७	,	सीम्	४।४२	४।२
समरणे	२।३६	,	सीरा	१।३१	१।१३
समर्ये	२।३७	,	सुक्रम्	३।१६	३।१२
समिति	२।३४	,	सुक्षेम	१।२५	१।१२
समिथे	२।३७	,,	सुखम्	१।२७	,
समीके	२।३५	,	सुगम्यम्	३।९	३।६
समुद्र	१।६	१।३	सुतुक	४।११	४।१
समोद्दे	२।३८	२।१७	सुत	२।१३	२।७
मम (स्य)	४।४०	४।२	सुदत्र	५।१६	४।३
सरस्वती	१।१९	१।११	सुदिनम्	३।१०	३।६
सरस्वत्य	१।३४	१।१३	सुनीथ	३।१२	३।८
सरित	१।३१	,	सुपर्णा	१।९,३७	१।५ १४
सर	१।२३,२६	१।११,१२	सुपर्णी	१।२०	१।११
सर्गा	१।३०	१।१२	सुप्रायणा	४।११	४।१
सर्णीकम्	१।२८	,,	सुमत	५।२६	४।२

सुम्नम्	३।१०	३।६
सुम्नावरी	१।१४	१।८
सुरा	१।२६	१।१२
सुविते	४।९	४।१
सुविदत्र	५।१६	४।३
सुशिप्र	५।१९	,,
सूद	३।३५	३।२३
सूनरी	१।१३	१।८
सूनु	२।३	२।२
सूनृता	१।१३,२।१३	१।८,२।७
सूनृतावती	१।१३	१।८
सूनृतावरी	,,	,,
सूरि	३।२६	३।१६
सूर्तम्	५।१७	४।३
सूर्यां	१।२१	१।११
सृक	२।४३	२।२०
सृणि	४।४२	४।२
सृप्र	५।२०	४।३
सेधति	२।२८	२।१४
सोमानम्	५।१२	४।३
सोमाअक्षा	४।२३	४।२०
स्तामु	३।२७	३।१६
स्तिपा	५।२१	४।३
स्तियानाम्	५।२२	४।३
स्तुप्	३।२७	३।१६
स्तृणाति	२।४०	२।१९
स्तृभि	३।४२	३।२९
स्तोमति	३।२०	३।१४
स्तौति	३।२३	,,
स्नेहयति	२।४१	२।१९
स्पन्द्रास	२।१७	२।९
स्पृध	२।३६	२।१७
स्फुरति	२।४०	२।१९
स्फुलति		,,
स्यन्दते	२।२५	२।१४
स्यमति	२।२४	,,
स्यूमगृभ्	३।९	३।६
स्योनम्	३।१०	,,

स्रवति	२।२४	२।१४
स्रवन्त्य	१।३३	१।१३
स्रोत	१।२६	१।१२
स्रोत्या	१।३१	१।१३
स्रसते	२।२६	२।१४
स्व	१।७,२६	१।४,१२
स्वश्वा	४।२९	४।२
स्वधा	१।३०,२।१३	१।१२,२।७
स्वधिति	२।४३	२।२०
स्वप	३।४६	३।३०
स्वन	१।२१	१।११
स्वपिति	३।३४	३।२२
स्वयम्भू	१।७	१।३
स्वरति	२।२४,३।२१	२।१४,३।१४
स्वर	१।२१	१।११
स्वसराणि	१।१५,३।६	१।५,३।४
स्वसरम्	४।२७	४।२
स्वसार	२।९	२।५
स्वाहा	१।२१	१।११
स्तोकम्	१।२७	१।१२
ह		
हंसास	१।३५	१।१४
हनति	२।३०	२।१४
हन्ति	२।२४	,,
हय	१।३५	१।१४
हयन्तात्	२।२७	२।१४
हरय	२।५	२।३
हरयाण	४।३६	४।२
हरस्य	१।३४	१।१३
हर	१।४१ २।२२ ४।१२	१।१७ २।१३ ४।१
हरित	१।१० २२, ३८,२।९	१।६ १३ १५ २।१
हरी	१।३८	१।१५
हर्म्यम्	३।५	३।४
हर्यति	२।११ २६	२।६ १४
हवि	१।२८	१।१२
हासमाने	४।२४	४।२

हिक्म्	३।१५	३।१२	हेम	१।४,२९	१।२,१२
हिनोत	५।२६	४।२	हेळते	२।२१	२।१२
हिमा	१।१३	१।७	हेळः	२।२२	२।१३
हिरण्यम्(तद्रूप तद्वर्णः)	१।४,३।१९	१।२;३।१३	होत्रा	१।२२;३।२८	१।११,३।१७
हिरण्यवर्णा·	१।३२	१।१३	ह्रस्वः	३।२	३।२
हिरुक्	३।३८	३।२५	ह्वयते	३।२०	३।१४
हुरश्चित्	३।३७	३।२४	ह्वरति	२।१४	२।८
हृणिः	१।८१,२।२३	१।१७,२।१३	ह्वरः	२।२२	२।१३
हेतिः	२।४२	२।२०	ह्वार्याणाम्	१।३७	१।१४

ब.	
बर्हिः	५।२
बृहस्पतिः	५।४
ब्रह्मणस्पतिः	,,
भ.	
भगः	५।६
भृगवः	५।५
म.	
मण्डूका.	५।३
मनुः	५।६
मन्युः	५।४
मरुत.	५।५
मित्रः	५।४
मृत्युः	५।५
य.	
यमः	५।४,६
यमी	५।५
र.	
रथः	५।३
राका	५।५
रात्रिः	५।३
रुद्रः	५।४
रुद्राः	५।५
रोदसी	५।५
व.	
वनस्पतिः	५।२
वरुणः	५।४,६
वसवः	५।६
वाक्	५।५
वाचस्पतिः	५।४
वाजिनः	५।६
वातः	५।४
वायु.	,,
वास्तोष्पतिः	,,
विधाता	५।५
विपाट्छुतुद्री	५।३
विश्वकर्मा	५।४
विश्वानरः (राः)	५।५,६
विश्वेदेवाः	५।६
विष्णुः	,,
वृषभः	५।३
वृषाकपायी	५।६
वृषाकपिः	,,
वेनः	५।४
वैश्वानरः	५।१
श.	
शकुनि.	५।३
शुनासीरौ	५।३
श्येनः	५।५
श्रद्धा	५।३
स.	
समुद्रः	५।६
सप्तऋषयः	,,
सरण्यूः	,,
सरमा	५।५
सरस्वती	,,
सरस्वान्	५।४
सविता	५।४,६
साध्या.	५।६
सिनीवाली	५।५
सुपर्णं	५।४
सूर्य.	५।६
सूर्याः	,,
सोम	५।५
स्वस्तिः	,,
स्वाहाकृतय.	५।२
ह.	
हविर्धाने	५।३
हस्तघ्नः	,,

AN ALPHABETICAL INDEX (MARATHI) OF WORDS IN PART (काण्ड) I.

Appendix III.

	कां०	नि०
अ.		
अन्न	२।१४	२।७
अपत्य	२।४	२।२
अप्राप्त	३।४२	३।२९
अर्थ	"	"
अश्व	१।३७	१।१४
इन्द्राचे, अदित्याचे, उषेचे, व बृहस्पतीचे,	१।३८	१।१५
मरुतांचे, सवित्याचे, अमोचे, पूषेचे, अश्विनीकुमाराचे, व वायूचे,	१।३९	१।१५
आ.		
आकाश	१।७	१।३
इ.		
इच्छाकरणें	२।१२	२।६
उ.		
उदक	१।३०	१।१२
उपमावाचक (शब्द)	३।१९	३।१२
उषा	१।१५	१।८
ऋ.		
ऋत्विज	३।३०	३।१८
क.		
कर्म	२।२	२।१
काठी	३।४४	३।२९
किरण	१।१०	१।५
कूप	३।३५	३।२३
कृमि	३।४३	३।२९
ख.		
खाणें	२।१५	२।८
ग.		
गाय	२।२०	२।११
गुप्त	३।३८	३।२५
गृह	३।७	३।४
गोणी (धान्य-साठवण्याची)	३।४३	३।२९
च.		
चोर	३।३७	३।२४
ज.		
जळणारें	१।४१	१।१७
जळणें	१।४०	१।१६
जवळ	२।३४	२।१६
	३।४१	३।१९
जाणें	२।२२	२।१४
जुनें	३।४०	३।२७
थ.		
थोडें	३।४१	३।२९
द.		
दिवस	१।१६	१।९
दिशा	१।११	१।६
दूर	३।३९	३।२६
देणें	३।३३	३।२०
द्रव्य	२।१९	२।१०
न.		
नक्षत्र	३।४१	३।२९
नदी	१।३५	१।१३
नवें	३।४१	३।२८
नानार्थअव्ययें	३।१६	३।१२
निद्राकरणें	३।३४	३।२२
निश्चित	३।३८	३।२५
प.		
पाहणें	३।१५	३।११
पुष्कळ	३।१	३।१
पूजाकरणें	३।२३	३।१४
पृथ्वी	१।४	१।१
पृथ्वी व स्वर्ग	३।४८	३।३०
प्रशंसाकरण्याजोगें	३।१२	३।७
प्रस्त	३।४२	३।२९
प्रार्थनाकरणें	३।३४	३।२१
ब.		
बळ	२।१७	२।९
बाहु	२।८	२।४
बुद्धि	३।१३	३।९
बुद्धिवान	३।२६	३।१५
भ.		
भिणें व कांपणें	३।४५	३।२९
म.		
मनुष्य	२।६	२।३
मागणें	३।३२	३।१९
मारणें	२।४२	२।१९
मेघ	१।१९	१।१०
मोठें	३।३२	३।१९
य.		
यज्ञ	३।२८	३।१७
यानें (याभर्या)	३।४४	३।२९
युद्ध	२।३९	२।१७

„ of Âditya, „ Agni, „ Ashwins, „ Brihaspati, „ Dawn, „ Indra, „ Maruts, „ Pûshan, „ Savitâ, „ Wind ... 1. 38; 1. 15.

K

Kill ... ... 2. 42; 2. 19.

L

Large (great) 3. 5; 3. 3.
Little (small) 3 41; 3. 29.

M

Male (organ)... 3 44; 3 29
Man 2. 6, 2 3
Master (to be m. of) ... 2 44; 2 21
Much ... .. 3 1; 3 1.

N

Near 2 34, 2 16; 3 41; 3. 29
New .. . 3. 41; 3. 28
Night 1. 13, 1. 7

O

Old . 3. 40; 3. 27.

P

Pervade (occupy, cover) 2 39; 2 18
Planet (star)... 3 42, 3 29.
Possession (in one's also not in one's possession.) ... 3. 42; 3. 29.
Praiser (admirer) ... ... 3. 27; 3. 16.
Praiseworthy 3. 12; 3. 8.

Q

Quake (with fear) ... ... 3. 45; 3. 20.

R

Ray ... ... 1. 10; 1. 5.
Request (solicit) ... ... 3. 34; 3. 21.
Riches... ... 2. 19; 2. 10.
River ... ... 1. 35; 1. 13.
Rule (to) ... 2. 45; 2. 22.

S

Sacrifice ... 3. 28; 3. 17.
Sacrificial priests ... 3. 30; 3. 18.
See ... ... 3. 15; 3 11.
Serve ... ... 3. 45; 3. 29.
Short ... ... 3 2; 3 2.
Sky ... ... 1 7; 1. 3.
Sleep ... ... 3. 34; 3. 22.
Soon ... .. 2. 33; 2. 15.
Speech ... ... 1. 23, 1. 11.
Stick ... ... 3. 44; 3 29.
Strength ... 2 17; 2 9.
Sun ... ... 1 8, 1. 4.
Sure ... ... 3. 38; 3. 25.

AN ALPHABETICAL INDEX (ENGLISH.)

OF WORDS IN PART I (काण्ड१) OF THE GLOSSARY.

Appendix IV.

A

Act (action)... 2. 2; 2. 1.
Anger ... ... 2. 22; 2. 13.
Angry (to be) 2. 22; 2. 13.
Anthill... ... 3. 42; 3. 29.
Arms ... ... 2. 8; 2. 4.
Ask (beg) याच्ञा 3. 32; 3. 19.
Attend (on) to. 3. 8; 3. 5.

B

Burn ... ... 1. 40; 1. 16.
Burning ... 1. 40; 1. 17.

C

Certain... ... 3. 38; 3. 25.
Child ... ... 2. 4; 2. 2.
Cloud ... ... 1. 19; 1. 10.
Comparison (words showing) ... 3. 19; 3. 13.
Cover (conceal) 2. 39; 2. 18.
Covered (concealed) ... 3. 36; 3. 25.
Cow ... ... 2. 20; 2. 11.

D

Dawn ... ... 1. 15; 1. 8.
Day ... ... 1. 16; 1. 9.
Directions (points, quarters) ... ... 1. 11; 1. 6.
Distant (far)... 3. 39; 3. 26.

E

Earth ... ... 1. 4; 1. 1.
„ & Heaven 3. 48; 3. 30.
Eat ... ... 2. 15; 2. 8.
Expletives ... 3. 16; 3. 12.

F

Far (distant).. 3. 39; 3. 26.
Fear (and tremble) .. ... 3. 45; 3. 29.
Fight s. (battle) ... ... 2 39; 2. 17.
Finger (toes)... 2. 10; 2. 5.
Food ... ... 2. 14; 2. 7.
Form (body).. 3. 11; 3. 7.

G

Give ... ... 3. 33; 3. 20.
Go... ... ... 2. 22, 2. 14.
Gold ... ... 1. 5; 1. 2.
Great (large) 3. 5; 3. 3.
Gunnybag ... 3. 43; 3. 29.

H

Half ... .. 3 42; 3 29.
Happiness ... 3. 10, 3 6.
Heaven ... 1. 8; 1. 4.
„ and earth 3. 48; 3. 30.
Hidden... ... 3. 38; 3. 25.
Horse ... ... 3. 7; 3. 4.

„ of Aditya
„ Agni
„ Ashwins
„ Brihaspati
„ Dawn
„ Indra
„ Maruts
„ Pushan
„ Savitri
„ Wind } 1 38, 1 15

K

Kill 2 42, 2 19

L

Large (great) 3 5, 3 3
Little (small) 3 41, 3 29

M

Male (organ) 3 44, 3 29
Man 2 6, 2 3
Master (to be m of) 2 44, 2 21
Much 3 1 3 1

N

Near {2 34 2 16 / 3 41, 3 29}
New 3 41, 3 28
Night 1 13, 1 7

O

Old 3 10 3 27

P

Pervade (occupy, cover) 2 39, 2. 18
Planet (star) 3 42, 3 29
Possession (in one's also not in one's possession) .. 3 42, 3 29
Praiser (admirer) . .. 3 27, 3 16
Praiseworthy 3 12, 3 8

Q

Quake (with fear) . . 3 45, 3 29

R

Ray 1 10, 1 5
Request (solicit) 3 34, 3 21
Riches 2 19, 2 10
River ... 1 35, 1 13
Rule (to) .. 2 45, 2 22

S

Sacrifice ... 3 28, 3 17
Sacrificial priests .. 3 30, 3 18
See 3 15, 3 11
Serve . . 3 45, 3 29
Short 3 2, 3 2
Sky . 1 7, 1 3
Sleep .. 3 34, 3 22
Soon ... 2 33, 2 15
Speech ... 1 23, 1. 11
Stick 3 44, 3 29
Strength .. 2 17, 2 9
Sun . .. 1. 8, 1 4
Sure .. . 3 38, 3 25

Date of Issue	Borrowers No.	Date of Issue	Borrower's No.